

Bakalářská práce

Logopedická prevence v mateřských školách

Studijní program:

B0111A190016 Speciální pedagogika

Autor práce:

Andrea Piklová

Vedoucí práce:

Mgr. et Mgr. Denisa Salabová

Katedra sociální práce a speciální pedagogiky

Liberec 2023

Zadání bakalářské práce

Logopedická prevence v mateřských školách

<i>Jméno a příjmení:</i>	Andrea Piklová
<i>Osobní číslo:</i>	P20000209
<i>Studijní program:</i>	B0111A190016 Speciální pedagogika
<i>Zadávající katedra:</i>	Katedra sociální práce a speciální pedagogiky
<i>Akademický rok:</i>	2021/2022

Zásady pro vypracování:

Cíl BP: Zjistit, v jaké formě je realizována logopedická prevence v mateřských školách a jak se v rámci ní využívá vybraná publikace s logopedickou tematikou.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Dotazování, pozorování.

Při zpracování bakalářské práce budu postupovat v souladu s pokyny vedoucí práce.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

tištěná/elektronická

Jazyk práce:

čeština

Seznam odborné literatury:

BYTEŠNÍKOVÁ, I., 2012. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3008-0.

INFRA, 2018. *LOGOCHVILKY aneb Náměty na kolektivní jazykové chvílky*. Stařeč: INFRA. ISBN 978-80-86666-75-4.

KEJKLÍČKOVÁ, I., 2016. *Vady řeči u dětí*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3941-0.

KLENKOVÁ, J., 2006. *Logopedie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1110-2.

KUTÁLKOVÁ, D., 2011. *Budu správně mluvit*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3687-7.

KUTÁLKOVÁ, D., 2010. *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3080-6.

LIPNICKÁ, M., 2013. *Logopedická prevence v mateřské škole*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0381-0.

Vedoucí práce:

Mgr. et Mgr. Denisa Salabová

Katedra sociální práce a speciální pedagogiky

Datum zadání práce:

3. dubna 2022

Předpokládaný termín odevzdání: 28. dubna 2023

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

PhDr. Pavel Kliment, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 13. června 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování

Ráda bych poděkovala mé vedoucí bakalářské práce Mgr. et Mgr. Denise Salabové za cenné rady a čas, který mi během vedení věnovala. Děkuji také všem respondentům, jenž ochotně vyplnili dotazník a pedagogům z mateřské školy, ve které proběhlo v rámci průzkumného šetření pozorování. Velké poděkování patří především mé rodině, která mě po celou dobu studia podporovala.

Anotace

Cílem bakalářské práce je zjistit, v jaké formě je realizována logopedická prevence v mateřských školách a jak se v rámci ní využívá vybraná publikace s logopedickou tematikou.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsou vymezeny pojmy vztahující se k tématu logopedické prevence a blíže objasněny poznatky, které by měl pedagog realizující logopedickou prevenci v mateřské škole znát. Jedná se o zásadní informace k vývoji řeči v předškolním období, nejčastější druhy narušené komunikační schopnosti, vliv mateřských škol a možnosti logopedické prevence. Praktická část je orientovaná na průzkumné šetření, které se konalo formou dotazníků a pozorování a díky němuž bylo možné naplnit cíl bakalářské práce a zjistit tak, jakým způsobem probíhá logopedická prevence v mateřských školách a jaký přínos poskytuje vybraná publikace. Tato část bakalářské práce byla doplněna návrhem týdenního plánu sloužícím pro inspiraci, jak lze publikaci využít.

Klíčová slova

Logopedická prevence, řeč, mateřská škola, narušená komunikační schopnost, předškolní období, pedagog

Annotation

The aim of the bachelor thesis is to find out in what form speech therapy prevention is implemented in kindergartens and how selected publications with speech therapy topics are used in this context.

The bachelor thesis is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part defines the concepts related to the topic of speech therapy prevention and clarifies the knowledge that a teacher implementing speech therapy prevention in kindergarten should know. This includes essential information on speech development in the preschool period, the most common types of impaired communication skills, the influence of kindergartens and the possibilities of speech therapy prevention. The practical part is oriented to the exploratory investigation, which took place in the form of questionnaires and observations, and thanks to which it was possible to fulfill the aim of the bachelor thesis and to find out how speech therapy prevention in kindergartens is carried out and what benefits the selected publications provide. This part of the bachelor thesis was supplemented with a draft weekly plan serving to inspire how the publication can be used.

Keywords

Speech and language prevention, speech, kindergarten, impaired communication skills, preschool, educator

Obsah

Seznam grafů.....	10
Úvod.....	11
TEORETICKÁ ČÁST.....	13
1 Komunikace a řeč.....	14
1. 1 Vymezení pojmu komunikace.....	14
1. 2 Vymezení pojmu řeč.....	14
1. 3 Vývoj řeči v předškolním období.....	14
1. 4 Faktory ovlivňující řeč.....	15
2 Narušená komunikační schopnost.....	17
2. 1 Nejčastější druhy narušené komunikační schopnosti u dětí předškolního věku.....	18
2. 1. 1 Vývojová dysfázie.....	18
2. 1. 2 Dyslalie.....	19
2. 1. 3 Mutismus.....	20
2. 1. 4 Huhňavost.....	21
2. 1. 5 Koptavost.....	21
2. 1. 6 Breptavost.....	22
3 Logopedická prevence v mateřské škole.....	22
3. 1 Vymezení pojmu logopedická prevence.....	22
3. 2 Vliv mateřské školy na vývoj řeči dítěte.....	23
3. 2. 1 Kompetence pedagoga při prevenci narušené komunikační schopnosti.....	24
3. 3 Možnosti logopedické prevence v mateřské škole.....	26
3. 4 Aktivity vhodné při realizaci logopedické prevence.....	27
PRAKTICKÁ ČÁST.....	30
4 Průzkumné šetření.....	31
4. 1 Cíl průzkumného šetření.....	31

4. 2 Metody sběru dat	31
4. 3 Charakteristika výzkumného vzorku	32
4. 4 Logochvilky aneb Náměty na kolektivní jazykové chvílky	33
4. 5 Průběh šetření	34
4. 6 Vyhodnocení průzkumného šetření	34
5 Diskuze.....	47
6 Doporučení pro praxi	48
Závěr.....	61
Seznam použitých zdrojů	62
Seznam příloh.....	65

Seznam grafů

Graf 1 - V jaké MŠ pracujete?	35
Graf 2 - Jaké je věkové rozmezí dětí ve Vaší třídě?.....	36
Graf 3 - Jsou ve Vaší třídě nějaké děti s narušenou komunikační schopností?.....	37
Graf 4 - Znáte publikaci LOGOCHVILKY aneb Náměty na kolektivní jazykové chvílky?... 38	
Graf 5 - Pokud ano, odkud jste se o ní doslechl/a?	39
Graf 6 - Realizujete ve Vaší třídě logopedickou prevenci?.....	40
Graf 7 - Probíhá u Vás logopedická prevence individuálně či skupinově?.....	41
Graf 8 - V jakém časovém rozmezí realizujete logopedickou prevenci?.....	42
Graf 9 - Kdo ve Vaší MŠ realizuje logopedickou prevenci?	43
Graf 10 - Jaké metody logopedické prevence ve Vaší MŠ používáte?	44

Úvod

Tématem bakalářské práce je logopedická prevence v mateřských školách. Předškolní věk je obdobím, kdy se řeč stále ještě rozvíjí a zdokonaluje a na jehož konci, by měl být vývoj řeči dokončen. Mateřské školy, jež děti v tomto období navštěvují, mají tedy zásadní vliv na vývoj řeči dítěte. Z toho důvodu, by do každodenních činností, měla být zakomponována logopedická prevence, díky níž se dá předcházet narušení komunikační schopnosti. Cílem práce je zjistit, v jaké formě je realizována logopedická prevence v mateřských školách a jak se v rámci ní využívá vybraná publikace s logopedickou tematikou. Autorka k šetření zvolila publikaci Logochvilky aneb Náměty na kolektivní jazykové chvílky, jelikož disponuje velkým množstvím námětů na realizaci logopedické prevence v mateřských školách a pedagogové díky ní mohou u dětí rozvíjet zábavnou formou jednotlivé hlásky.

Bakalářská práce je tradičně rozdělena do dvou částí. Teoretická část obsahuje kapitoly popisující význam řeči a samotný vývoj, který je potřeba znát, aby pedagog poznal, zda jsou odchylky řeči úměrné věku, či je potřeba odborná logopedická péče. Následuje seznámení s faktory ovlivňující řeč, vymezení narušené komunikační schopnosti a odhalení nejčastějších druhů narušené komunikační schopnosti u dětí předškolního věku. Poslední kapitoly jsou již orientované přímo na mateřské školy a to konkrétně na jejich vliv, kompetence pedagoga při prevenci narušené komunikační schopnosti, možnosti logopedické prevence v mateřské škole a aktivity vhodné při realizaci logopedické prevence.

Praktická část pojednává o provedeném průzkumném šetření, jež proběhlo v mateřských školách ve městě Děčín a jeho nejbližším okolí. Autorka práce se dopracovávala ke zjištění stanoveného cíle pomocí předem zvolených metod, kterými byl dotazník a pozorování. Dotazník vyplňovaly pedagogové mateřských škol za účelem zjištění, zda logopedická prevence v mateřských školách probíhá, jakým konkrétním způsobem a za pomoci jakých metod. Otázky se týkaly i povědomí o publikaci Logochvilky. Celý výzkum byl doplněn pozorováním ve dvou třídách jedné mateřské školy v centru Děčína, za účelem získání zpětné vazby na publikaci Logochvilky. Autorka se zaměřila na zjištění, jakým způsobem se pedagogům s publikací pracovalo, jaká má pozitiva a negativa, zda by ji doporučili i dalším kolegům. Jelikož byla v rámci pozorování publikace využita formou kompletní logopedické chvílky v jednom dni, rozhodla se autorka na základě vlastní praxe vypracovat návrh týdenního plánu s přípravami na jednotlivé dny, ve kterých je vybraná logopedická chvílka zakomponována do celého týdne a děti mohou mít díky tomu možnost dané téma s rozvíjenou hláskou prožít delší časový interval. V přílohách je k dispozici náhled autorkou práce

vytvořených pomůcek vztahujících se k týdennímu plánu. V samotném závěru bakalářské práce jsou uvedené výsledky a zhodnocení celého průzkumného šetření a není opomenuto ani doporučení pro praxi.

TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část práce se zabývá odbornými poznatky vztahující se k logopedické prevenci v mateřských školách, jelikož právě ta je tématem celé bakalářské práce. Ovšem nejprve je potřeba, aby pedagog realizující logopedickou prevenci znal i samotný vývoj řeči v předškolním období, proto je hned na začátku komunikace a řeč společně s jejím vývojem přehledně vymezena. Následuje kapitola objasňující narušenou komunikační schopnost s výčtem nejčastějších poruch narušené komunikační schopnosti v mateřských školách.

Logopedická prevence v mateřské škole je zde kompletně popsána od objasnění pojmu logopedická prevence, přes vliv mateřských škol na vývoj řeči dítěte s vymezenými kompetencemi pedagoga při prevenci narušené komunikační schopnosti až po možnosti logopedické prevence v mateřských školách. V závěru jsou pak uvedeny i konkrétní aktivity, které jsou vhodné k její realizaci.

1 Komunikace a řeč

1. 1 Vymezení pojmu komunikace

Komunikace znamená obecně lidskou schopnost užívat výrazové prostředky k vytváření, udržování a pěstování mezilidských vztahů (Klenková 2006, s. 25).

Ovlivňuje především rozvoj osobnosti, hraje důležitou roli v mezilidských vztazích a je prostředkem vzájemných vztahů. Zároveň znamená přenos informací, jež jsou prostředkem vzájemného ovlivňování subjektů podílejících se na komunikaci. Lze ji chápat i jako složitý proces výměny informací.

Základ komunikace tvoří čtyři vzájemně se ovlivňující stavební prvky. Prvním prvkem je komunikátor, což je osoba sdělující novou informaci. Druhým je komunikant, který přijímá informace a reaguje na ně. Třetím prvkem je komuniké, neboli nová informace či obsah sdělení a posledním stavebním prvkem je komunikační kanál, jenž je podmínkou úspěšné výměny informace. Aby si obě strany rozuměly, je třeba užívat předem dohodnutý kód.

Komunikace je nedílnou součástí lidského života. Bez komunikace by nemohla existovat ani se vyvíjet společnost. I to je jeden z důvodů, proč patří mezi nejdůležitější lidskou schopnost (Klenková 2006, s. 26).

1. 2 Vymezení pojmu řeč

Vymezení řeči dle Klenkové (2006, s. 27): Řeč je specificky lidskou schopností. Jedná se o vědomé užívání jazyka jako složitého systému znaků a symbolů ve všech jeho formách.

Slouží ke sdělování pocitů, přání a myšlenek. Jedinci přicházejí na svět s určitými dispozicemi pro rozvoj řeči, ovšem samotná řeč se rozvíjí až během verbálního styku s okolím, jenž na děťátko hovoří.

Schopnost verbálně komunikovat nesouvisí pouze s mluvními orgány, ale je především záležitostí mozku, jeho hemisfér a je spjata s kognitivními procesy a myšlením (Klenková 2006, s. 27).

1. 3 Vývoj řeči v předškolním období

Na začátku předškolního období by dítě již mělo ovládat hlásky M, B, P, A, E, I, O, U, D, T, N, J, K, G, H, CH, V, F, OU, AU. Rovněž by mělo tvořit jednoduché věty a mít za sebou období prvních otázek „Co je to?“.

Do věku 3,5 let se u jedince vyvíjí výslovnost hlásek N, D, T, L, BĚ, PĚ, MĚ, VĚ. Dítě mluví ve větách a začíná si osvojovat gramatickou stavbu vět. Přichází otázka „Proč?“, rozšiřuje se slovní zásoba a tvoří se verbální paměť (Asociace klinických logopedů České republiky 2023). Toto období, které nastává právě po třetím roce života, se může nazývat obdobím pohádek a fantazie. Výslovnost se neustále zpřesňuje. Je vhodné hrát hry na obratnost mluvidel a zaměřit se na koordinaci pohybů jazyka (Kutálková 2010, s. 111). Mezi 3. a 4. rokem se dítě snaží navazovat a rozvíjet konverzaci. Hovoří v souvětích a prozatím může o sobě mluvit ve 3. osobě, do té doby, než pochopí, že je oslovováno a očekává se od něj odpověď na toto oslovení, poté začne užívat zájmeno já (LogArte CentrUm 2023).

V období do 4,5 let věku dítěte se vyvíjí výslovnost hlásek Ň, Ď, ť, Č, Š, Ž a dokončuje se gramatická stavba vět. Dítě nyní chápe děj a dokonce ho umí vyprávět (Asociace klinických logopedů 2023). Ve věkovém rozmezí 4 až 5 let by mělo používat všechny slovní druhy. Dítě by mělo zvládnout reprodukovat jednoduchou básničku a říkanku a vyprávět krátkou pohádku. V tomto období má velký význam kresba a hra.

Dítě do 6,5 let věku již chápe složité děje, má velkou slovní zásobu a zvládá gramaticky jednoduchá souvětí. Vyvíjí se výslovnost hlásek C, S, Z, R, Ř a všechny hlásky by mělo umět sluchově rozlišit (LogArte Centrum 2023).

1. 4 Faktory ovlivňující řeč

Stav centrální nervové soustavy

Ke správnému vývoji řeči je důležité, aby žádný z oddílů centrální nervové soustavy nebyl narušen. Rovněž je důležité její vyžrávání. Novák uvádí (1999 in Bytešníková 2012, s. 41), že centrální nervová soustava programuje motorické funkce a zpracovává senzorické informace, tím pádem se podílí na vývoji řeči a komunikačního procesu. Mozek je primárním orgánem nezbytným pro řečové schopnosti. Rovněž hrají významnou roli i odstředivé a dostředivé dráhy, které vedou impuls z příslušného mozkového centra do k výkonnému orgánu. Dle Lejska (2003 in Bytešníková 2012, s. 41) se dítě rodí s mozkem, jenž je připravený přijímat poznatky a učit se. Poznatky, které jedinec získá od narození do čtyř až pěti let věku, zůstávají jeho trvalou součástí a využívá je stále bez nutnosti opakování. Příkladem je mateřské řeč. Toto období se nazývá obligatorním a dalším v pořadí je období fakultativní, které trvá až do konce života. V období přibližně od čtyř let již musí člověk vynakládat úsilí, čas a energii k tomu, aby si nové poznatky správně uložil a zafixoval (Bytešníková 2012, s. 41).

Úroveň intelektových schopností

Schopnost osvojení si řeči do značné míry závisí na celkové úrovni inteligence. Jedinci se sníženou rozumovou schopností nemohou dosáhnout ve vývoji řeči obvyklé normy. Inteligence umožňuje jedinci pracovat s názorným materiálem, analyzovat, třídít ho a vytvářet logické vztahy mezi pojmy a jevy, uvědomovat si slovní významy, zobecňovat a chápat slovně logické vztahy a pracovat se slovní pamětí (Šedivá 2006 in Bytešníková 2012, s. 42).

Úroveň motorických schopností

Velký vliv na vývoj řeči má rovněž úroveň motorických schopností. Vzájemné ovlivňování motoriky a řeči můžeme pozorovat při poruchách motoriky, jenž se promítají do jemných mechanismů řeči. Bytešníková (2012, s. 43) hovoří o tom, že motorická zóna mozkové kůry je hybným analyzátozem řeči. V dané oblasti se vytvářejí, diferencují a sjednocují podmíněné pohybové reflexy. Základním předpokladem rozvoje řeči je zejména správná funkce řečových orgánů. V případě narušení jejich hybnosti, dochází k deficitům v oblasti vyjadřování a celkového vývoje řeči.

Úroveň sluchové percepce

Podstatným činitelem ovlivňujícím vývoj řeči je sluch. Skrze sluch přijímá dítě až 60 procent informací z okolního světa. Díky sluchovému analyzátozu vnímáme různé množství zvuků, včetně řeči. Díky zpětné sluchové vazbě jsme schopni řeč i realizovat. V případě narušení sluchu je poškozena řeč v její receptivní složce. Tím pádem dojde ke znemožnění příjmu řečových signálů a následkem toho je u jedince omezena či vyloučena spontánní tvorba řeči. Sluch se také uplatňuje v oblasti exprese, a to při akustické zpětné vazbě. Narušená schopnost kontroly vlastního projevu, může způsobit omezení řečových prostředků, zploštění obsahu, ztrátu melodiky, postižení komunikační a sdělovací kapacity řeči (Lejska 2003 in Bytešníková 2012, s. 43).

Úroveň zrakové percepce

Společně se sluchem je důležitým orgánem schopným přijímat vjemy zrak. Pro vývoj řeči je zrak podstatný ze dvou důvodů. Prvním důvodem je, že zrakové podněty dítě motivují k samostatnému řečovému projevu a druhým důvodem je odezírání pohybů mluvidel a mimických pohybů u osob ve svém okolí. Zrakové vnímání má tedy svou roli při osvojování artikulace a neverbální komunikace. Je proto důležité brzké odhalení zrakové vady a zaměření se na její kompenzaci (Lechta 2002 in Bytešníková 2012, s. 44).

V rámci prevence jezdí do mateřských škol odborníci z nestátního zdravotnického zařízení Prima Vizus, o.p.s. a provádí screeningové vyšetření zraku pomocí speciální diagnostické kamery PlusoptiX, jenž zajišťuje bezkontaktní vyšetření ze vzdálenosti jednoho metru. V předškolním věku dítěte je doporučováno screeningové vyšetření provádět opakovaně jednou za rok (PRIMAVIZUS 2023).

Vlivy sociálního prostředí a vrozená míra nadání pro řeč a jazyk

Značný význam na vývoj řeči zastává přiměřenost a množství verbálních podnětů. V případě nedostatku těchto podnětů dochází k opoždování ve vývoji řeči. Příznivá není ani situace, kdy je dítě přehlcováno nesčetným množstvím podnětů, v takovém případě pak dochází ke zvýšené unavitelnosti dítěte a snižování koncentrace pozornosti. Je vhodné dbát nejen na kvantitativní stránku řečových podnětů, ale rovněž na kvalitativní (Bytešnicková 2012, s. 45).

2 Narušená komunikační schopnost

Narušená komunikační schopnost znamená, že některá rovina jazykového projevu, případně několik rovin současně, působí interferenčně vzhledem ke komunikačnímu záměru. Z hlediska průběhu komunikačního procesu může být narušení v expresivní či receptivní složce, čili je narušena produkce či porozumění řeči (Lechta, aj. 2003, s. 17, 18).

Příčiny narušené komunikační schopnosti mohou vzniknout v prenatálním, perinatálním či postnatálním období. Za prenatální se považuje období před narozením, v čase samotného vývoje plodu. Perinatální období je v průběhu porodu a postnatální nastává po narození dítěte. Mezi nejčastější příčiny patří genové mutace, aberace chromozomů, orgánová poškození receptorů, vývojové odchylky, poškození centrální části, poškození efektorů, nebo také nepodnětné prostředí či narušení sociální interakce. Je možné rozlišovat, zda narušená komunikační schopnost vznikla na podkladě orgánové nebo funkční příčiny. Narušení komunikační schopnosti může být úplné nebo částečné. Bývá hlavním projevem nebo symptomem jiného dominantního postižení. V takovém případě pak hovoříme o symptomatických poruchách řeči.

Narušená komunikační schopnost je dělena do deseti kategorií. Vývojová nemluvnost (vývojová dysfázie), získaná orgánová nemluvnost (afázie), získaná psychogenní nemluvnost (mutismus), narušení zvuku řeči (rinolalie, palatolalie), narušení fluence (plynulosti) řeči (tumultus sermonis, balbuties), narušení článkování řeči (dyslalie, dysartrie), narušení grafické

stránky řeči, symptomatické poruchy řeči, poruchy hlasu a kombinované vady a poruchy řeči (Klenková 2006, s. 54, 55).

2. 1 Nejčastější druhy narušené komunikační schopnosti u dětí předškolního věku

V této kapitole jsou popsány jednotlivé druhy narušené komunikační schopnosti, se kterými se může pedagog v mateřské škole setkat nejčastěji. Ve většině případů se v předškolním období pedagogové setkávají s odchylkami a nejedná se ještě o vadu řeči. Z toho důvodu je kladen velký důraz na logopedickou prevenci, která má předcházet možnému vzniku narušení komunikační schopnosti. Nicméně je třeba její druhy znát, aby mohl v případě vyzorování některých projevů zbystrit a případně doporučit rodičům návštěvu speciálně pedagogického centra či klinického logopeda.

2. 1. 1 Vývojová dysfázie

Tento druh narušené komunikační schopnosti se u dětí v mateřských školách objevuje častěji než jiné poruchy, nejspíše i z toho důvodu, že se diagnóza stanovuje obvykle kolem čtvrtého roku života. Její včasná diagnóza je velmi důležitá, aby se co nejdříve zahájila náprava, na jejímž průběhu se podílí i mateřská škola v rámci spolupráce s logopedy či dalšími odborníky a rodiči (Autorský tým APIV B 2021). Při vývojové dysfázii se jedná o narušenou komunikační schopnost, která je řazena k vývojovým poruchám. Konkrétně se hovoří o centrální poruše řeči. Podle Škodové, Jedličky (2003 in Klenková 2006, s. 68) je definována vývojová dysfázie jako specificky narušený vývoj řeči, jež se projevuje ztíženou schopností či neschopností naučit se verbálně komunikovat, i v případě, že podmínky pro rozvoj řeči jsou přiměřené.

Možné příčiny vzniku nejsou doposud známé. Uvádí se, že v mnoha případech bývá přítomen problém v těhotenství matky, u porodu či těsně po něm. Určitou roli hraje také dědičnost a do jisté míry pohlaví dítěte, jelikož se častěji opožděný vývoj řeči a vývojové poruchy objevují u chlapců (logopedonline.cz 2023).

U vývojové dysfázie se může vyskytovat nerovnoměrný vývoj celé osobnosti. Objevují se deficity v oblasti jemné motoriky, grafomotoriky, paměti a pozornosti. Narušení je i ve sféře emocionální, zájmové a motivační. Negativně ovlivněné je formování osobnosti dítěte v sociálním kontextu, do kterého spadá škola, rodina a přátelé. Také má vliv na trávení volného času a v budoucnu na profesní orientaci. Z těchto všech důvodů je důležitá včasná diagnostika (Mikulajová, Rafajdusová 1993 in Klenková 2006, s. 68). Myslím si, že pedagogové mateřských škol by měli mít alespoň základní povědomí o symptomech vývojové dysfázie, aby

byli schopni včas upozornit zákonného zástupce na daný problém a doporučit jim navštívit speciálně pedagogické centrum. Důležité je dítěti poskytnout vhodnou péči a rozvíjet potřebné oblasti. Oblasti, ve kterých se symptomy vývojové dysfázie objevují, popisuje Lejska (2003 in Klenková 2006, s. 70, 71). Porucha fonetické a fonologické realizace hlásek, problémy v syntaktickém spojování slov do větných celků, potíže v řazení hlásek ve správném pořadí, řeč bývá agramatická a nesrozumitelná, vážne percepcie rozlišovacích rysů, problémy se sluchovou percepcí, neschopnost udržení dějové linie, nezvládá kombinovat symboly, nerozeznání klíčových slov k pochopení smyslu, porucha krátkodobé paměti, malá aktivní slovní zásoba, nepoměr mezi řečovými a neřečovými schopnostmi, problémy při výtvarném projevu, porucha percepcie zrakových, hmatových a rytmických signálů a narušená je celkově jemná motorika a lateralizace.

2. 1. 2 Dyslalie

Dyslalie patří mezi nejrozšířenější druh narušené komunikační schopnosti u dětí předškolního věku. I já ve své praxi jsem si s ní setkávala častěji oproti jiným vadám řeči. Dvořák (1998 in Bytešníková 2012, s. 98) definuje dyslalii jako nesprávnou výslovnost hlásek, přičemž se konkrétní hláska konstantně zvukově odlišuje v řečovém projevu od kodifikované normy daného jazyka. Jinak řečeno je tvořena na jiném místě či jiným způsobem, než jak je stanoveno fonetickou spisovnou normou.

Mezi příčiny vzniku dyslalie mohou patřit dědičné vlivy, narušení sluchové či zrakové percepcie a organické nálezy na mluvidlech. Tím může být otevřený skus, předkus horní čelisti, extrémní zkrácení podjazykové uzdičky nebo anatomické změny tvaru a velikosti jazyka. Rovněž může být způsobena poškozením dostředivých nebo odstředivých nervových drah, jelikož k realizaci skoro všech souhlásek a souhláskových skupin je potřebná přesná motorická koordinace artikulačních mechanismů. Vzniká i v případě poškození centrální části nervového systému nebo vlivem nevhodného prostředí, čímž se myslí nedostatek stimulace ke komunikaci, nesprávný mluvní vzor či fixace vadných mluvních stereotypů výchovou. V poslední řadě může být následkem jiného postižení, jež souvisí s vývojem výslovnosti (Bytešníková 2012, s. 101, 102).

Nádvorníková (in Lechta a kol. 2003 in Bytešníková 2012, s. 98) uvádí, že u jedince se objevují problémy na fonetické a fonologické úrovni, přesněji problémy typu vynechávání, zaměňování, nahrazování či nepřesné vyslovování hlásek. Dále má problémy i v plynulé řeči, při používání elementárních řečových zvuků ve spojování do slabik, slov a vět, jež jsou

základem další lingvistické úrovně řeči, morfologicko-syntaktické, lexikálně-sémantické a pragmatické.

2. 1. 3 Mutismus

V Mezinárodní klasifikaci nemocí je zahrnuta pouze jedna forma mutismu, a tou je elektivní mutismus, jež je řazen do kategorie poruch sociálních vztahů se vznikem specifickým pro dětství a adolescenci. Elektivní mutismus se nejčastěji vyskytuje u dětí předškolního věku. Lze konstatovat, že se pedagog s touto narušenou komunikační schopností ve své praxi v průběhu let setká a je důležitá jeho včasná diagnostika a nastavení podpůrných opatření. Elektivní mutismus představuje ztrátu schopnosti verbálně komunikovat, přičemž centrální nervový systém není organicky poškozen.

Riziko vzniku elektivního mutismu mohou zvyšovat osobnostní vlastnosti, jež mohou být geneticky podmíněny. Jedná se o vlastnosti typu přehnané stydlivosti, zvýšené zlostnosti či problémech v přirozené separaci. V samotném počátku vývoje se u těchto dětí mohou projevovat nepřiměřené obavy z cizích lidí nebo vyhýbání se kontaktu s neznámými lidmi. Za vznikem mutismu mohou být na vině také rodiče svým hyperprotektivním chováním a snahou udržet dítě v závislosti. Rovněž fyzické tresty, agresivní chování mezi rodiči či ponižování, ať už ze strany vrstevníků či dospělých, se řadí mezi možné příčiny. Bezprostředně vyvolávajícím faktorem může být počátek školní docházky, změna prostředí, stěhování či nepřiměřené nároky na dítě (Klenková 2006, s. 92–94).

Hlavním projevem elektivního mutismu je situačně vázaná ztráta řečového projevu. Symptomy musí přetrvávat alespoň jeden měsíc, ale není zde řazen první měsíc nástupu do předškolního či školního vzdělávání. Děti se projevují jako stydlivé, červenají se a vyhýbají se zrakovému kontaktu. Mohou komunikovat gestem, kýváním hlavy nebo prostřednictvím kresby (Asociace klinických logopedů České republiky 2023). Základním pravidlem u dítěte s mutismem je, že nesmí být nuceno do mluvení. Komunikace by měla být pouze nabízena, ale ne výměnou za odměnu. Za kterýkoli komunikační úspěch, může se jednat o podání hračky na požádání, kývnutí hlavy na otázku nebo šeptání, by měla přijít pochvala. Při rozhovoru bychom měli brát dítě jako partnera a ne jako podřízeného a rozhodnutí dítěte nemluvit se přijme jako dočasně akceptovatelné a dospělý by danou situaci měl respektovat (Kutálková 2011, s. 196, 197).

2. 1. 4 Huhňavost

Huhňavost neboli rinolalie je druh narušené komunikační schopnosti, jež zasahuje artikulaci i zvuk řeči (Klenková 2006, s. 130). U dětí v mateřských školách se s touto narušenou komunikační schopností setkáváme převážně z důvodu opakované nemocnosti a častých rým. Při opakovaných infekcích horních dýchacích cest dochází ke zvětšení nosní mandle. Ta má vliv na dechový stereotyp a s ním související kvalitu řeči (Grznárová 2022, s. 27). Huhňavost rozlišujeme na otevřenou a zavřenou. Během otevřené huhňavosti dochází k patologickému zvýšení nosovosti. To znamená, že patrohltanový uzávěr nestačí zabránit úniku vzduchu do rezonančních dutin. Naopak při huhňavosti zavřené dochází k patologickému snížení nosovosti z důvodu omezení či zmenšení prostornosti rezonančních dutin. Daný problém vzniká následkem orgánových změn, kterým může být například již zmiňovaná zvětšená nosní mandle. V případě, že se u jedince nachází jak nedostatečný patrohltanový uzávěr, tak i patologicky zmenšený prostor rezonančních dutin, hovoříme o huhňavosti smíšené.

Její příčinou je mimo opakovaných infekcí horních dýchacích cest nedostatečná funkce patrohltanového uzávěru, který během mluveného projevu zajišťuje uzavření horní části nosohltanu pohybem měkkého patra vzhůru a dozadu k zadní stěně hltanu. V podstatě tedy odděluje dutinu ústní od dutiny nosní a způsobuje různou míru nosní rezonance, jenž má vliv na zvuk řeči.

Tento druh narušené komunikační schopnosti lze odhalit již na první poslech, jelikož působí neesteticky. U jedince se vyskytuje změna zvuku jednotlivých hlásek a celkově mluvené řeči. V některých případech se řeč může stát nesrozumitelnou (Cigánková 2023).

2. 1. 5 Koktavost

V předškolním období, konkrétně mezi třetím a čtvrtým rokem je typické, že se mohou objevovat fyziologické iterace. To znamená, že se u dítěte objevuje přechodné zakoktání, ovšem to nastává z důvodu velkého nárůstu slovní zásoby a nejedná se o nic neobvyklého. Zbystřit je potřeba v případě incipientní koktavosti neboli začínající koktavosti. Pokud se objeví mezi třetím a čtvrtým rokem přechodná koktavost a neodezní během půl roku či se naopak ještě zhorší, jedná se již o incipientní koktavost (Peutelschmiedová 2012). S koktavostí se v mateřských školách příliš často pedagog neseťká, ale i přesto je vhodné o ní mít základní poznatky. Koktavost považujeme za syndrom komplexního narušení koordinace orgánů podílejících se na mluvení, který se nejnápadněji projevuje typickým nedobrovolným přerušováním plynulosti procesu mluvení (Lechta 1990 in Klenková 2006, s. 154).

Nejčastějšími příčinami koktavosti je dědičnost, dyskoordinace mozkových hemisfér, odchylky korových či podkorových oblastí mozku nebo poruchy metabolismu. Nepříznivě je ovlivněna rovněž vlivy sociálního prostředí, neurotizací a psychotraumaty.

Projevuje se psychickou tenzí, dysfluencí a nadměrnou námahou během řečového projevu. Psychická tenze se vyznačuje nepříjemným pocitem, vnitřní nejistotou spjatou s verbální komunikací, potřebou verbálně se vyjádřit na veřejnosti a s představou selhání během komunikace. Dysfluence neboli neplynulost může mít formu opakování částí slov, tlačení hlásek nebo slabik, případně tichých pauz v řeči. Nadměrná námaha je pozorovatelná při překonávání bloků artikulačního aparátu a to konkrétně grimasami, neúčelnými pohyby, nápadnou gestikulací, zčervenáním či zrychlením pulzu. Velkým problémem, který může u jedinců s koktavostí nastat je logofobie. Jedná se o strach, jenž způsobuje nedůvěru ve vlastní osobu a strach vyjádřit svůj vlastní názor. Pedagogové by měli mít na mysli, že je třeba těmto dětem vytvořit klidné, neuspěchané a bezpečné prostředí, aby se nebály mluvit. Není vhodné komentovat způsob řeči ani jedince jakkoli přerušovat či popohánět. Pedagog by měl být trpělivý a v klidu vyčkat na odpověď dítěte (Průvodce upraveným RVP ZV 2023).

2. 1. 6 Breptavost

S breptavostí se u dětí v mateřských školách běžně setkáváme. Breptavost se stejně jako koktavost řadí do poruch plynulosti řeči. Jedná se poruchu odrážející se ve schopnosti člověka sdělit ostatním informaci.

Možnými etiologickými faktory jsou dědičnost, organický podklad nebo charakter neurotický či polyfaktoriální (Klenková 2006, s. 170).

Projevuje se výrazně zvýšeným tempem řeči, jenž je dobře slyšitelné převážně u dlouhých slov a vět. Je možné si všimnout atypické neplynulosti v komunikaci. Narušené jsou prozodické faktory, kterými jsou melodie, intonace a přízvuk a objevuje se i porucha artikulace. Jedinec může mít problémy s udržení dějové linie a nasloucháním komunikačního partnera (Asociace klinických logopedů České republiky 2023).

3 Logopedická prevence v mateřské škole

3. 1 Vymezení pojmu logopedická prevence

Logopedická prevence představuje podporu přirozeného rozvoje komunikačních schopností u dětí v mateřské škole mladšího a předškolního věku. Má za cíl předejít vzniku

poruch řeči, případně eliminovat dopady poruch již vzniklých. Logopedická prevence by měla být prováděna u dítěte hned z počátku nástupu do mateřské školy, jelikož v té době se rozvíjí aktivní slovní zásoba, řeč a myšlení.

Kompetence k provádění logopedické prevence má logopedický asistent, který má vystudovaný bakalářský obor speciální pedagogiky se zaměřením na logopedii, případně učitelka mateřské školy s absolvovaným kurzem zaměřeným na logopedickou prevenci v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků nebo absolvovaným programem celoživotního vzdělávání zaměřeným na speciální pedagogiku – logopedii. V případě, že prevenci provádí učitelka mateřské školy bez zmiňovaného vzdělání, jsou její pravomoce jasně vymezeny. Neměla by pracovat na korekci hlásek nebo provádět terapeutické postupy, jelikož ty posléze provádí odborný či klinický logoped v ambulanci (Autorský tým APIV B 2021).

Určitým způsobem je logopedická prevence zakotvena v rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání, konkrétně ve vzdělávací oblasti Dítě a jeho psychika v podoblasti Jazyk a řeč, kde je popsáno, jak u dětí rozvíjet řečové schopnosti a jazykové a komunikativní dovednosti. Například je zde uvedeno, že pedagog dítěti nabízí artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, slovní hádanky, společné diskuze, poslech čtených či vyprávěných příběhů, přednes, dramatizace, zpěv, grafické napodobování symbolů, tvarů, čísel a písmen (MŠMT 2021, s. 17, 18).

Logopedickou prevenci můžeme členit do čtyř fází podle jazykových rovin. Pragmatická rovina řeči umožňuje sdělovat myšlenky, vyjadřovat pocity a vést dialog. S touto fází mívají potíže děti s vývojovou dysfázií. Lexikálně – sémantická rovina řeči obsahuje aktivní a pasivní slovní zásobu, tvoření zdobnělin, protikladů, pojmenovávání podle tematických oblastí a schopnost zachytit dějovou posloupnost. U této roviny je znatelný problém u dětí s opožděným vývojem řeči. Další jazykovou rovinou je morfologicko – syntaktická, která je charakteristická jazykovým citem. Spadá do ní skloňování slov nebo slovosled. Čtvrtá, foneticko – fonologická rovina řeči obsahuje artikulaci, vynechávání hlásek, komolení slov. Důležitý je fonemický sluch neboli schopnost rozlišovat hlásky artikulačně podobné. Zabývá se i sluchovou pamětí, analýzou a syntézou (Autorský tým APIV B 2021).

3. 2 Vliv mateřské školy na vývoj řeči dítěte

Předškolní výchova se zaměřuje na vytváření optimálních podmínek, podporujících dítě ve vývoji, růstu a učení. Dochází k souladu fyzického, psychického, sociálního, kognitivního i emocionálního vývoje. Pedagogičtí pracovníci se snaží předcházet negativním jevům

a neopomenutelným předpokladem je posílení zdravého sebevědomí dítěte pozitivními zkušenostmi z procesu učení a poskytnutí příležitosti interakce s ostatními dětmi a dospělými jedinci (Bytešnicková 2012, s. 8).

Významný vliv na kvalitu a úroveň rozvoje komunikačních kompetencí v předškolním věku mají rodiče a pedagogové mateřských škol a jejich vzájemná spolupráce, případně další odborníci, kterými mohou být logoped nebo psycholog. Doba nástupu do mateřské školy se považuje za velký mezník vývoje řeči, a proto je důležité se zaměřit na komunikaci dítěte a včas podchytit deficity v této oblasti. Je třeba zpozornit, aby v důsledku separace od rodičů nevznikly obtíže v komunikaci. Zařazení do kolektivního zařízení může být spouštěcím faktorem narušené komunikační schopnosti, například koktavosti. Je nutné si tedy všimnout možné neplynulosti řeči. Je nezbytné zbystřit i tehdy, pokud dítě nekomunikuje s vrstevníky či pedagogy, jelikož by to mohlo značit počátky mutismu (Bytešnicková 2012, s. 68).

3. 2. 1 Kompetence pedagoga při prevenci narušené komunikační schopnosti

Profesními kompetencemi jsou soubory osvojených vědomostí, dovedností, postojů, hodnot a vlastností, jenž jedinci ve vykonávané profesi, v tomto případě pedagogovi v mateřské škole, umožňují účelně plnit povinnosti, uplatňovat svá práva a vykonávat potřebné činnosti. Jsou vázány na výsledky dosažené vzděláním, díky kterým získal pedagog pravomoci a které ho zavazují k osobní a profesní zodpovědnosti.

Pedagog plánuje, koná a hodnotí edukační činnosti zaměřené na rozvoj komunikačních schopností dítěte v souladu s programem, podle kterého je vzděláváno. Vhodnými prostředky a podmínkami přispívá ke zkvalitňování řečového a jazykového vývoje dítěte. Základními kompetencemi pedagoga mateřské školy jsou kompetence teoretické, didaktické, komunikační, intrapersonální, interpersonální a reflexivní.

Mezi teoretické kompetence patří jazykové vzdělání, povědomí o tom, jaký obsah spisovného jazyka je třeba dětem zprostředkovat a s využitím jakých metod. Chápat obsah a vztahy klíčových pojmů v oblasti jazykové – komunikační edukace a umět je vysvětlit na základě nativistických teorií, teorií sociálního učení nebo interakčních teorií. Znalost metodických doporučení a programů souvisejících s výchovou a vzděláváním dětí s narušenou komunikační schopností. Ovládat metodiky rozvoje řečových a jazykových dovedností a umět je na základě potřeb dětí aplikovat. Znat teorii vývoje řeči a jazyka a danou znalost využívat k porovnávání při pedagogické diagnostice.

Do didaktických kompetencí patří zvládnout diagnostikovat řeč a komunikační schopnosti dítěte v rámci komplexního poznávání jeho osobnosti s využitím vhodných diagnostických metod. Stanovování reálných cílů s vymezením konkrétních vědomostí, schopností, postojů a osobnostních vlastností dítěte, které má ve výchovném a vzdělávacím procesu získat či zdokonalit. Vybírání a využívání adekvátních strategií, metod, organizačních forem, pomůcek a materiálů. Uskutečňování vhodných stimulačních programů a metodik. Uplatňování individuálního přístupu k dítěti a jeho komunikačních možnostem. Spolupracovat s rodiči a odborníky a zprostředkovat dítěti komunikační příležitosti za účelem jeho seberealizace.

Komunikační kompetence spočívají v komunikaci kultivovaným a spisovným jazykem, z důvodu správného vzoru pro děti. Rovněž by měl pedagog trpělivě, empaticky a optimisticky zvládat různé komunikační záměry a situace. Komunikaci je třeba přizpůsobit úrovni myšlení dítěte. Pedagog má vytvářet příležitosti k učení, ve kterých dialog bude převažovat nad monologem. Důležitá je podpora otevřenosti ve vyjadřování názorů, eticky a taktně zprostředkovávat informace a diagnostické úsudky o dítěti jeho rodičům. Také sem spadá schopnost přesvědčovat a argumentovat na základě objektivních diagnostických zjištění a důsledného studia jevu a problému v literatuře. Jazykově a odborně kultivovaným písemným i mluveným projevem zprostředkovat charakteristiky, zprávy a výsledky pedagogické diagnostiky a poradenského procesu.

Intrapersonální kompetence obnášejí ochotu a chuť pomáhat druhým, stát se emočně a sociálně vyrovnanou osobností a mít schopnost seberegulace a přiměřenou sebedůvěru. Také by měl pedagog kriticky myslet a komunikovat s rozvahou, soustavně se vzdělávat, vyhledávat potřebné informace a zvládat zátěžové situace.

Mezi interpersonální kompetence je řazeno dodržování etických pravidel a hodnot, ochota spolupracovat v každé situaci, která se týká dítěte a umění nahlédnout na věci z pohledu jiné osoby. Kognitivní, komunikační a emoční zvládnání konfrontací rozdílných názorů. Dále je podstatné nenásilnou formou řešit konflikty, být tolerantní a diskutovat o názorech, přijímat kompromisy, radit se s ostatními a spolupracovat v týmu.

Reflexní kompetence znamenají schopnost hodnotit se, analyzovat a poskytovat sobě samému zpětnou vazbu. Rozmýšlet nad tím, v čem by byla potřeba se zdokonalovat a co je zapotřebí změnit. Zvládnout určit si priority seberozvoje a postupně jich dosahovat (Lipnická 2013, s. 12, 13).

3. 3 Možnosti logopedické prevence v mateřské škole

Ať už je logopedická prevence realizována logopedickým asistentem či pedagogem v mateřské škole, je třeba nejprve vytvořit tiché a klidné prostředí, kde nebudou děti rušit jiné vjemy. Je možné pracovat s celou třídou a logopedickou chvílku zařazovat do běžných vzdělávacích činností během dne nebo vytvořit skupiny například po šesti dětech či pracovat s dětmi individuálně, což je velmi časově náročné. Přínosné je využívání nejrůznějších pomůcek, které logopedickou prevenci funkčně doplní a díky nimž jsou realizované aktivity zajímavější a zábavnější. Vhodné je využívání například logopedického zrcadla, nebo alespoň kapesního či stolního zrcadla, aby se děti mohly motoriku mluvidel učit nápodobou a kontrolovat své pohyby jazyka očima.

Logopedická prevence zahrnuje **dechová cvičení**, kde je důraz kladen na práci s dechem, procvičení síly dechového proudu a správného nádechu. Při těchto cvičeních se mohou využívat peříčka, větrníky, polystyrenové kuličky nebo třeba bublifuk. **Artikulační cvičení** představují jednoduché rozcvičení mluvidel, především mimických svalů, jazyka, rtů a tváří. Je ideální využívat formu nápodoby a předvádět špulení rtů, smích či využít jako pomůcku skutečný gumový bonbon. Hry se slovy a hláskami slouží k trénování již vyvozených hlásek a je možné využití nejrůznějších her, písniček či říkadel. Dále se v rámci logopedické prevence provádějí **sluchová cvičení** s cílem rozlišování různých druhů zvuků, její délky a intenzity. Vhodnou pomůckou může být sluchové pexeso. Procvičujeme i fonematický sluch z důvodu rozlišování hlásek ve slovech. Formou her probíhá rozvoj sluchové paměti. Důležitá je **podpora slovní zásoby**, která probíhá způsobem popisu věcí či obrázků nebo vyprávěním za pomoci knih s obrázkovým čtením. Realizují se cvičení na **rozvoj zrakové percepce**, kdy dítě hledá stejné či odlišné předměty nebo třídí věci podle společného znaku. Rytmické cítění se rozvíjí díky básničkám, písničkám, vytleskávání a napodobování rytmu za pomoci rytmických nástrojů a hudebních hraček. Jelikož i motorické dovednosti souvisí s rozvojem řeči, je třeba do logopedické prevence zahrnout aktivity zaměřené **na jemnou a hrubou motoriku**. Například modelování, výtvarné činnosti, hod míčem, skok přes švihadlo nebo přelézání.

Logopedická prevence může probíhat ve spolupráci se speciálně pedagogickým centrem. Mateřská škola si může zažádat u speciálně pedagogického centra o depistáž a garanci. V depistáži jsou zařazené děti, jenž mají vadu ve výslovnosti či narušený vývoj řeči a mají podepsaný souhlas zákonných zástupců. V rámci logopedické depistáže logoped vyhodnocuje řečový vývoj dětí a stanoví, jak je zapotřebí s dítětem postupovat v oblasti rozvoje řeči.

V případě, že se u dítěte jedná o potíže, které zvládne napravit logopedický asistent, je dítě svěřeno do garance logopedické prevence z dané mateřské školy. Ta následně obdrží zprávu od logopeda s vyhodnocením řečového stavu dítěte a s doporučeními ohledně postupů, které přispějí ke zlepšení řeči. Naopak, pokud je řečová vada složitějšího charakteru, je dítě doporučeno do péče klinického logopeda. Výjezdy logopeda do mateřské školy se uskutečňují dvakrát za rok, z důvodu objektivního zhodnocení zlepšování či stagnace řeči dítěte (Kalábová 2022).

3. 4 Aktivity vhodné při realizaci logopedické prevence

Rozvoj sluchového vnímání a sluchové diference

V mateřských školách se téměř každý den chodí na zahradu či na procházku a proto je vhodné využít situaci a procházku si zpestřit aktivitou zaměřenou **na rozvoj sluchového vnímání** s názvem **Procházka za zvukem**. Jedná se o aktivitu, při které mají děti za úkol poslouchat různé okolní zvuky a upozorňovat na ně pedagoga. U každého zvuku se snaží identifikovat, o jaký předmět, případně zvíře, se jedná. Například může zaslechnout mňoukání kočky, trubení auta, bublající potůček, šustění listů a podobně. Zaznamenané zvuky se dají i nahrát a posléze je pouštět ve třídě pro zopakování a diferenciaci pouze sluchovou cestou.

Jedeme do pohádky, je název aktivity vhodné **pro rozvoj sluchové analýzy, syntézy a slovní zásoby**. Potřebnými pomůckami jsou kartičky s obrázky různých pohádkových postav. Při aktivitě děti sedí v kruhu a podávají si jednu obrácenou kartičku tak, aby obrázek na kartičce směřoval dolů. Během podávání karty děti společně rytmičují: „Jedeme, jedeme do pohádky,“ až do té doby, než pedagog řekne: „Stát.“ Dítě, které má v daný moment obrázek u sebe, má za úkol ho otočit, pojmenovat pohádkou postavu, která je na obrázku nakreslena a povědět, na jakou hlásku postava začíná a případně i končí (Bytešnicková 2012, s. 303–325).

Rozvoj zrakové percepce

Možnou aktivitou **pro rozvoj zrakové percepce** je **Nešikovná švadlenka**. Cílem hry je vyhledávání a diferenciaci předmětů dle velikosti a barev. Pedagog připraví krabici s knoflíky různých velikostí a barev nebo i různých tvarů a namotivuje děti povídáním o švadlence, které se vysypaly všechny knoflíky, a ona teď potřebuje nějaké šikovné děti, které by jí pomohly knoflíky roztrždit, aby mohla znovu šít. Děti mohou dostat úkol, aby knoflíky roztrždily podle velikosti nebo podle barev či tvaru. Doplňujícím úkolem může být najít ten největší či naopak nejmenší knoflík.

Rozvoj zrakové paměti a pozornosti se dá procvičit aktivitou s názvem **Měnící se kočička**. Zapotřebí je k tomu tabule a barevné křídly. Pedagog nakreslí na tabuli kočku a děti si ji musí pořádně prohlédnout a zapamatovat si, jak vypadá. Poté zavřou oči a kočičce pedagog dokreslí nějakou změnu. Může jí dokreslit více fousků, prodloužit jí ocásek, nakreslit k ní klubičko. Děti si poté obrázek znovu prohlíží a snaží se přijít na to, co se na obrázku změnilo. Tento postup se několikrát opakuje a pedagog přechází od výrazných změn ke změnám téměř nepatrným (Bytešnicková 2012, s. 335–350).

Dechové cvičení

Zajímavou činností, jak **procvičit dýchání** je **aktivita s využitím mouky**. Na velký ták se vysype tenká vrstva mouky. Nejprve se dětem ukáže a poté sami zkouší foukání do mouky přes střed mírně pootevřených rtů. Toto foukání mouku neodfoukne okolo, ale pouze v ní zanechá stopu.

Dechové cvičení lze zařadit i do **výtvarné činnosti** a to tím způsobem, že děti mohou zkoušet vytvářet barevné skvrny foukáním do nakapaných tuší, ze kterých vzniknou zajímavé obrazce. Obrázek pak mohou doplnit ještě malbou za pomoci foukacích fix. Děti by měly být vedeny k pomalému a dlouhému nádechu a výdechu a ke krátkému a rychlému nádechu a výdechu podle jejich výtvarných potřeb (Lipnická 2013, s. 44–50).

Rozvoj motoriky mluvních orgánů

Hlemýžď je název aktivity, kterou je **procvičována hybnost jazyka**. Děti jsou motivované hrou na hlemýžďě. Při cvičení jsou ústa mírně pootevřená a jazyk se pomalu vysouvá směrem vpřed, co nejdále to jde. Poté se vodorovně vrací zpět do dutiny ústní. Pohyb jazyka by měl být stejnoměrný, pomalý a neměl by být trhaný. Děti jazykem znázorňují, jak hlemýžď pomaličku vylézá z ulity.

Rozvoj hybnosti dolní čelisti lze uskutečnit formou aktivity **Zvířátka na statku**. Zapotřebí jsou k tomu pouze figurky či obrázky různých zvířat. Pedagog děti namotivuje krátkým příběhem o zvířatech žijících na statku. Následně děti zkouší přežvykovat jako kráva a spouštějí dolní čelist, provádí krouživý pohyb oběma směry se zavřenými ústy a pak s otevřenými ústy. Zkouší napodobit kapra spouštěním a přitahováním čelisti při otevřených a sevřených rtech. Trénink pokračuje kousáním trávy jako mlsná koza, které probíhá vysouváním čelisti vpřed – skus, předkus (Bytešnicková 2012, s. 406–423).

Rozvoj hrubé motoriky

Zábavná honička je lokomoční hra **na rozvoj hrubé motoriky**. Jedno dítě je vybráno a má za úkol pochytat co nejvíce kamarádů. Ten, koho se dotkne, nevypadává, ale chycené místo si musí při běhu držet. Například se drží za loket, za rameno, za nohu nebo má ruku na zádech.

Možností aktivity **na rozvoj hudebně pohybových a tanečních dovedností, smyslu pro rytmus a hudebního cítění** je hra **Kouzelný šátek**. Pedagog motivuje děti vyprávěním o vílách a skřítcích a dětem nabídne šátky, díky kterým se v ty krásné víly a lesní skřítky promění. Šátek je kouzelný a proto s ním pedagog zkouší krouživými pohyby a různým vlněním čarovat a děti to po něm napodobují. V závěru je puštěna hudba a všichni společně se snaží improvizovaně tančit do rytmu (Bytešnicková 2012, s. 432–441).

Rozvoj jemné motoriky a grafomotoriky

Výtvarnou aktivitou **na rozvoj jemné motoriky, grafomotoriky a správného držení tužky** může být **výroba ježka s jablíčky a hruškami**. Děti jsou motivovány tím, že ježkovi pomohou posbírat ovoce a zasunou mu je za bodliny. K aktivitě jsou potřeba papíry, šablona ježka, obrázky jablek a hrušek, tužky, nůžky, lepidla a vodové barvy. Děti nejprve obkreslí šablonu ježka, vystříhnou a vybarví ho. Následně mu vystříhnou trojúhelníkové bodliny a přilepí je pouze dolním okrajem tak, aby se za bodlinky mohly zasouvat jablka a hrušky (Bytešnicková 2012, s. 460).

K procvičení jemné motoriky a grafomotoriky se dá využít nespočet **pracovních listů**. Jedním z nich je například pracovní list, který je rozdělený do dvou sloupečků. Na levé straně je nakreslený nábytek různého druhu a počtu. Nejprve děti části nábytku pojmenovávají a poté mají za úkol daný druh nábytku spočítat a do pravého sloupce nakreslit stejný počet kruhů. Například v levém sloupci je osm židlí, tak dítě do pravého sloupce nakreslí osm kruhů. Po spočítání všeho nábytku si děti mohou obrázky barevně vybarvit (Lipnická 2013, s. 63).

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část bakalářské práce navazuje na část teoretickou a aplikuje teoretická východiska v průzkumném šetření. Uvádí cíl šetření, metody sběru dat a charakteristiku výzkumného vzorku. Charakterizuje vybranou logopedickou publikaci Logochvilky aneb Náměty na kolektivní jazykové chvílky, jež je součástí průzkumného šetření. Průzkumné šetření je objasněno jeho průběhem a následným vyhodnocením.

V neposlední řadě uvádí tato část práce diskuzi a doporučení pro praxi s návrhem týdenního plánu, ve kterém je zařazena publikace Logochvilky aneb Náměty na kolektivní jazykové chvílky. Plán s kompletně vytvořenými přípravami na jednotlivé dny má sloužit pedagogům mateřských škol jako inspirace k možnému využití zmiňované publikace.

4 Průzkumné šetření

4.1 Cíl průzkumného šetření

Cílem praktické části bakalářské práce je zjistit, v jaké formě je realizována logopedická prevence v mateřských školách a jak se v rámci ní využívá vybraná publikace s logopedickou tematikou.

Autorka práce nejprve provedla předvýzkum za účelem zjištění, zda ve všech mateřských školách, se zaměřením na město Děčín a jeho blízké okolí, probíhá logopedická prevence, která má předcházet vzniku, případně eliminovat dopady již vzniklých narušení komunikačních schopností. Hlavním tématem ovšem bylo, jakou formou je logopedická prevence realizována, v jakých časových intervalech probíhá, který pracovník ji provádí a jaké metody jsou využívány. Cílem byla i publikace Logochvilky, její znalost mezi pedagogy mateřských škol a využitelnost při provádění logopedické prevence.

4.2 Metody sběru dat

Za účelem získání potřebných dat byla využita kvantitativní metoda formou dotazníkové šetření s doplněním o metodu pozorování. Dotazníkové šetření je v pedagogických výzkumech velmi frekventované pro „*poměrně rychlé a ekonomické shromažďování dat od velkého počtu respondentů a zdánlivě jednoduchou konstrukci*“ (Chráska 2007, s. 164). Pozorování bylo realizováno za účelem ověření vhodnosti aplikace konkrétní logopedické publikace (Logochvilky aneb Náměty na kolektivní jazykové chvílky) pro potřeby logopedické prevence v mateřských školách. Publikace byla vybrána na základě velmi kladných zkušeností logopedických asistentů realizujících logopedickou prevenci na školách v Děčíně a to v rámci logopedických klubů. Tuto činnost zaštiťoval projekt IKAP II B, podaktivita PROKOM. Činnost byla realizována převážně u žáků prvních ročníků základních škol, kdy už narušená komunikační schopnost ve většině případů není pouze odchylkou nebo opožděním, ale poruchou komunikace. Proto se autorka rozhodla zkusit aplikovat publikaci do období předškolního vývoje, kdy lze ještě mnohým narušením komunikačních schopností předejít.

„*Dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny, a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně*“ (Chráska 2007, s. 163). Vytvořený dotazník obsahoval celkem deset otázek. Devět z nich bylo uzavřených a respondenti vybírali odpovědi z vícero možností a jedna otázka byla polouzavřená, přičemž respondenti vybírali opět z obsáhlejší nabídky odpovědí, ale měli možnost připsat i svou vlastní. První otázka byla zaměřena na to, v jakém typu mateřské školy

pedagog pracuje. Poté se zjišťovali informace o věkovém rozmezí dětí, které pedagog rozvíjí a vzdělává, zda se u něj ve třídě nachází děti s narušenou komunikační schopností a zda zná publikaci Logochvilky, případně odkud ji zná. Nakonec již probíhalo mapování, zda v mateřské škole probíhá logopedická prevence, jakým způsobem, v jakém časovém rozmezí, který pracovník ji realizuje a jaké jsou využívány metody. Jednotlivé položky dotazníku (uzavřené i polouzavřené) byly analyzovány a pro přehlednost graficky znázorněny. Náhled vytvořeného dotazníku je v příloze č. 1.

„Pedagogické pozorování je nejstarší a nejrozšířenější metodou získávání dat o pedagogické realitě“ (Chrásková 2007, s. 151). Bylo zvoleno z toho důvodu, aby autorka práce mohla nahlédnout, jakým stylem se pedagogové z vybrané mateřské školy seznámili s publikací Logochvilky a jak s ní pracují, zda kniha poskytuje dostatečné množství inspirativních činností na rozvoj všech potřebných oblastí. Zaměření padlo i na samotné děti, na jejich reakci na konkrétní náměty, v jaké míře je činnosti zaujaly a bavily. Pozorování probíhalo téměř bez zásahu, jen s občasným zapojením do činností v případě aktuální potřeby ze strany dětí, aby neupíraly pozornost na neznámou osobu v pozadí. Po skončení pozorování probíhal rozhovor s pedagogem o realizovaných činnostech a celém průběhu logopedické chvílky. Struktura pozorování je v příloze č. 2.

4. 3 Charakteristika výzkumného vzorku

K průzkumnému šetření byli vybráni pedagogové mateřských škol ve městě Děčín a jeho blízkém okolí. Dotazník byl rozeslán na emailové adresy ředitelům mateřských škol s prosbou o rozeslání svým zaměstnaným pedagogům. Skrze tuto formu se však příliš dotazníků nevyplnilo a tudíž šetření pokračovalo online formou skrze Facebookové stránky. Konkrétně vložení online odkazu do Facebookových skupin s názvem Inspirace pro paní učitelky do MŠ, Předškolní poradna pro pedagogy a Děčín a okolí.

Respondentů, jenž dotazník vyplnili, bylo celkem 35. Pedagogové pocházely převážně z běžných mateřských škol, pár jich pracuje v běžné mateřské škole se třídou zřízenou dle §16 odst. 9 školského zákona a minimum je z mateřské školy zřízené dle §16 odst. 9 školského zákona.

K doplnění celého šetření byla vybrána Mateřská škola Riegrova, jejímž zřizovatelem je statutární město Děčín. Škola má dvě pracoviště a to již zmiňovanou Mateřskou školu Riegrova a dále pak Mateřskou školu Pohraniční. Ve vybrané mateřské škole se nachází osm tříd s kapacitou 184 dětí. K šetření autorka vybrala dvě paní učitelky, jenž se měli seznámit

a zkoušet pracovat s publikací Logochvilky. Jedna pracuje ve třídě Jablíček, což je třída společného vzdělávání, kde je zařazena část dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a část dětí intaktních. Třída je heterogenní a tak jsou v ní děti od 2 do 6 let. Paní učitelka má dlouholeté zkušenosti s prováděním logopedické prevence a několik let vede s předškoláky kroužek Hláskář. Druhá paní učitelka je ze třídy Ježečků, která je rovněž heterogenní, nachází se v ní děti od 3 do 6 let a je zde inkludováno pár dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Paní učitelka má také již spoustu zkušeností s logopedickou prevencí a publikace Logochvilky pro ni nebyla úplnou novinkou, jelikož se s ní seznámila v rámci svého studia na vysoké škole, ovšem v praxi ji doposud nevyžívala.

4. 4 Logochvilky aneb Náměty na kolektivní jazykové chvílky

Publikace Logochvilky je podstatnou částí celého průzkumného šetření a tak je vhodné se s ní seznámit.

Vznikla na základě závěrečných prací pedagogů mateřských škol, jenž se účastnili kurzu Studium pro logopedické asistenty. Je v ní vymezeno, co vlastně jazykové logopedické chvílky jsou a jaká je jejich struktura. Popisuje, že součástí logopedických chviliek, které jsou prováděny jakožto logopedická prevence, mají být motivační příběhy, které děti do logopedických chviliek vtáhnou a zaujmou je díky určitému tématu. Nesmí chybět ani cvičení, díky němuž je rozvíjena hrubá motorika. Ke správné mluvě je potřeba mít šikovné ruce, které umí kreslit, stříhat, lepit, navlékat korálky neboli rozvíjet jemnou motoriku a grafomotoriku. Je důležité učit se říkanky, básničky a písničky, aby uši slyšely rytmus, melodii, mohly vnímat a rozlišovat slabiky a hlásky. V případě, že děti správně slyší, pak i správně mluví a později píšou. Zrakové a sluchové vnímání nesmí tedy v rámci logopedické chvílky chybět. Další nedílnou součástí je dechové cvičení, artikulační cvičení, automatizace hlásky a rozvoj slovní zásoby (INFRA, 2018).

Na začátku knihy jsou kartičky na artikulační cvičení a pak v obsahu seřazeny jednotlivé hlásky podle fyziologického vývoje dětské řeči s uvedeným názvem tématu logopedické chvílky. Pedagogové si tak mohou vybrat, zda vyberou logopedickou chvílku podle hlásky, kterou chtějí procvičit nebo podle tématu, jenž koresponduje s jejich školním vzdělávacím plánem a třídním vzdělávacím plánem.

U každé logopedické chvílky je popsána nápodoba hlásky, jak u toho mají vypadat ústa, co dělá jazyk, rty. Zvláště jsou uvedené všechny potřebné pomůcky k dané logopedické chvílce, aby bylo možné si je dopředu nachystat. Prvním a podstatným bodem samotného začátku

logochvilky je motivace. Ta je formou příběhu a seznámí děti s tématem, které bude následovat. Další v pořadí by mělo být dechové cvičení, které se prolíná s přečteným příběhem a děti jsou neustále vtahovány do příběhu a života postav z pohádky. Následuje artikulační cvičení, u kterého je napsané, jak opět propojit jednotlivé pohyby mluvidel s daným tématem. Je popsáno, jakým způsobem zrealizovat zrakové a sluchové vnímání, na co si dát pozor, co je nutné zdůraznit a podobně. Stejným způsobem je popsán rozvoj slovní zásoby se zásadami, které je třeba dodržet. Dále je k tématu inspirace, jak zle provádět automatizace hlásky, jak rozvíjet jemnou motoriku, hrubou motoriku a grafomotoriku. Ke každému tématu je i několik příloh s vhodnými obrázky a pracovními listy (infra 2018).

4. 5 Průběh šetření

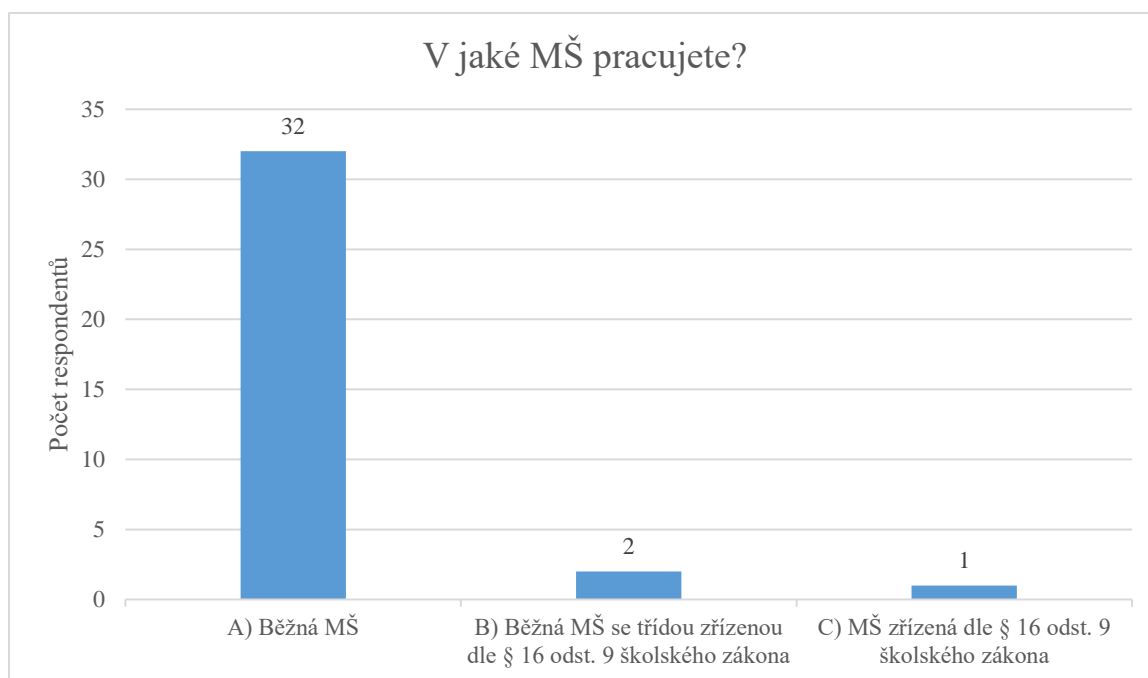
Na samém počátku průzkumného šetření zkontaktovala autorka práce vybranou mateřskou školu, aby konkrétní pedagogy mohla seznámit s publikací Logochvilky. Jelikož cílem práce bylo zjistit, jak se publikace Logochvilky využívá při logopedické prevenci, potřebovali pedagogové delší časový úsek, aby si dlouhodobě zkusili s publikací pracovat a zjišťovali, jaké má přínosy či úskalí. Publikace Logochvilky byla přinesena do mateřské školy v září roku 2022 a následné pozorování probíhalo v březnu 2023.

Dotazník, jenž zjišťoval, zda a jakým způsobem je samotná logopedická prevence realizována, byl vytvořen a rozeslán v lednu 2023 a sběr odpovědí probíhal do června 2023.

4. 6 Vyhodnocení průzkumného šetření

Otázka č. 1 – V Jaké MŠ pracujete?

Otázka byla identifikačního charakteru, pro zjištění, z jakého typu mateřské školy respondent odpovídal a pro doplnění cíle průzkumného šetření, zda ve všech typech mateřských škol probíhá logopedická prevence.

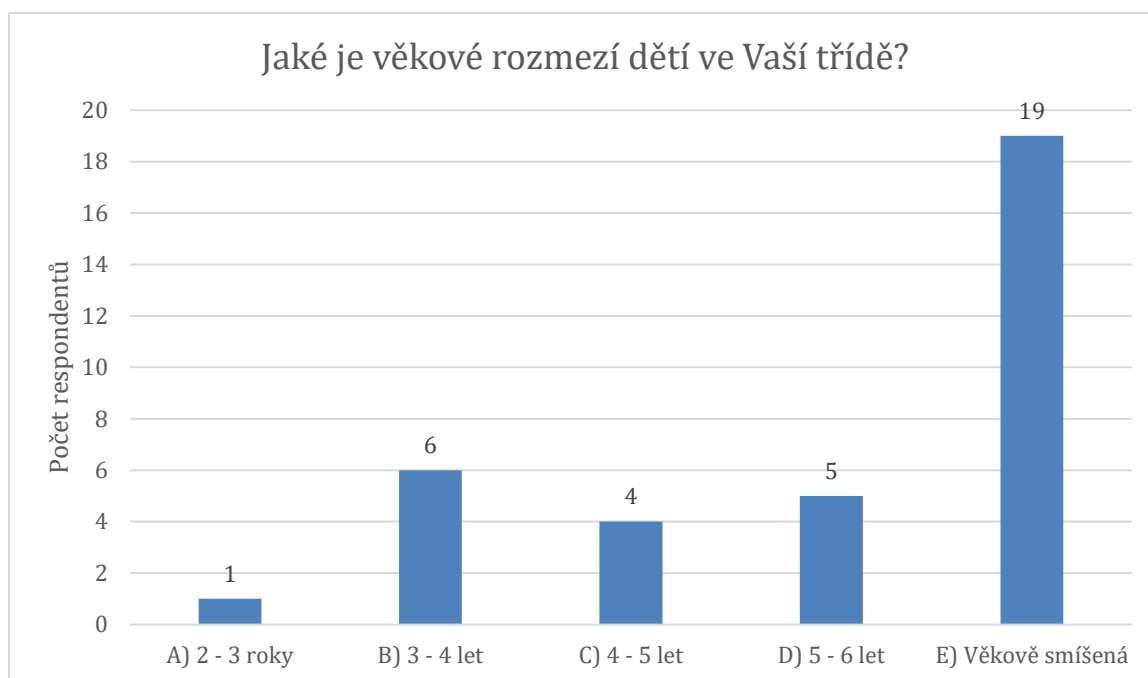

Graf 1 - V jaké MŠ pracujete?

Z výsledků uvedených v daném grafu vyplývá, že většina respondentů pracuje v běžné mateřské škole, tudíž i následující odpovědi se budou vztahovat k průběhu logopedické prevence převážně v běžném typu mateřských škol. Pouze dva respondenti z běžné MŠ se třídou zřízenou dle § 16 odst. 9 školského zákona zodpověděli dotazník a jen pouhý jeden respondent odpovídající na dotazník pochází z MŠ zřízené dle § 16 odst. 9.

Otázka č. 2 – Jaké je věkové rozmezí dětí ve Vaší třídě?

Tato otázka v dotazníku byla položena z toho důvodu, aby bylo zřejmé, zda logopedická prevence probíhá u dětí všech věkových kategorií a zda pedagogové či jiní způsobilí pracovníci provádí logopedickou prevenci i s dětmi v heterogenních třídách.

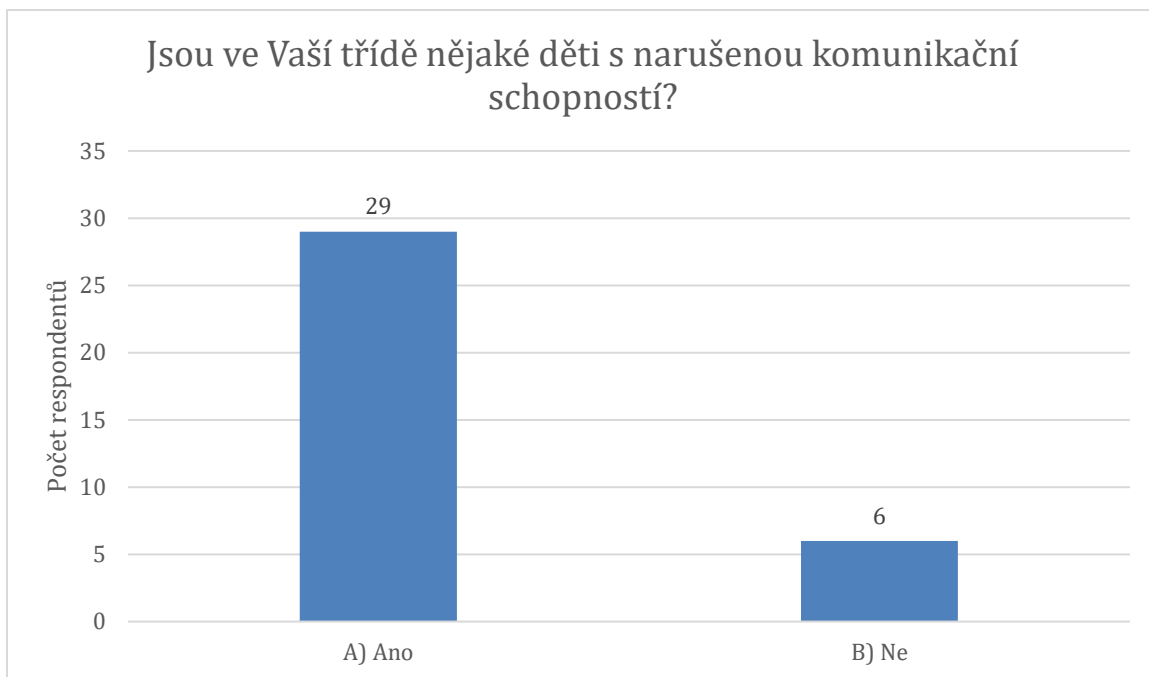

Graf 2 - Jaké je věkové rozmezí dětí ve Vaší třídě?

Ze zjištěných dat je zřejmé, že respondenti pracují převážně s dětmi věkově smíšenými. Ovšem každé věkové rozmezí má nějaké zastoupení, tudíž je možno usuzovat, že logopedická prevence je prováděna u dětí všech věkových kategorií, bez rozdílu toho, zda se jedná o třídu homogenní či heterogenní.

Otázka č. 3 – Jsou ve Vaší třídě nějaké děti s narušenou komunikační schopností?

Cílem otázky bylo zjistit, v kolika třídách u oslovených respondentů se nachází děti s narušenou schopností a zda logopedická prevence probíhá, jak ve třídách, kde jsou děti s narušenou komunikační schopností, tak v těch, ve kterých se žádné děti s narušenou komunikační schopností nenachází.

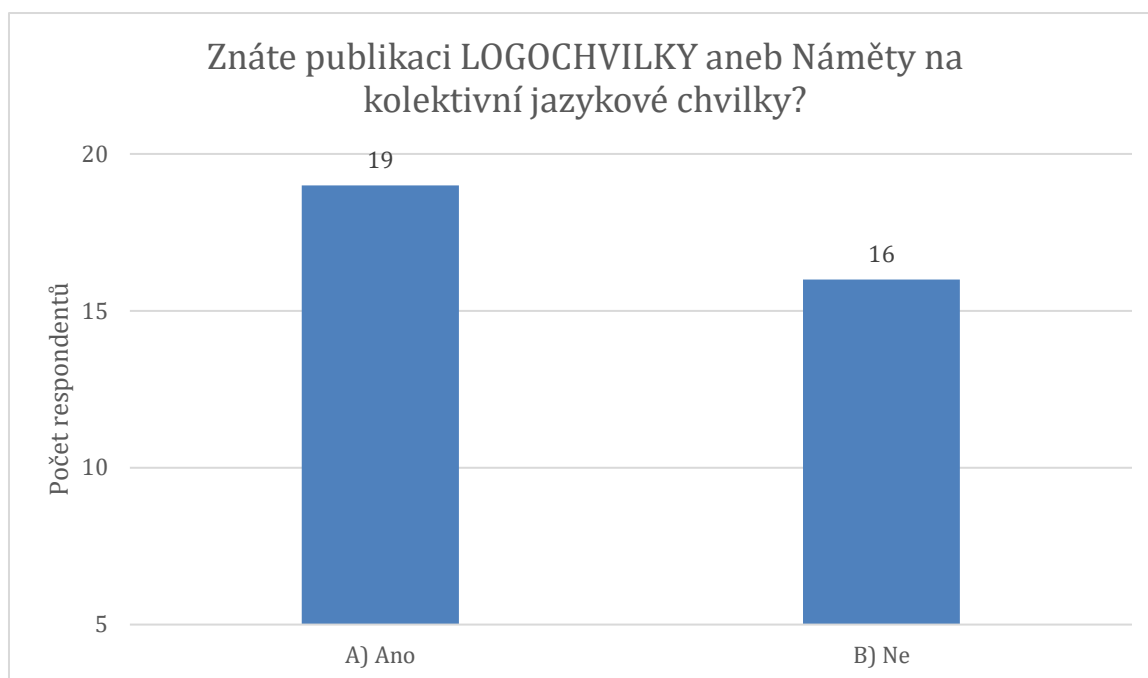

Graf 3 - Jsou ve Vaší třídě nějaké děti s narušenou komunikační schopností?

Výsledným zjištěním této otázky bylo, že ve většině tříd mateřských škol se nachází děti s narušenou komunikační schopností. Pouze v 6 z 35 tříd nejsou aktuálně žádné děti s narušenou komunikační schopností. Pozitivním výsledkem je také informace, že logopedická prevence probíhá jak ve třídách s dětmi s narušenou komunikační schopností, tak i ve třídách, kde jsou děti bez těchto obtíží.

Otázka č. 4 – Znáte publikaci LOGOCHVILKY aneb Náměty na kolektivní jazykové chvílky?

Jelikož cílem průzkumného šetření je zjištění, jak se v rámci logopedické prevence využívá publikace Logochvilky, zajímalo autorku práce, kolik dotázaných respondentů danou publikaci zná.

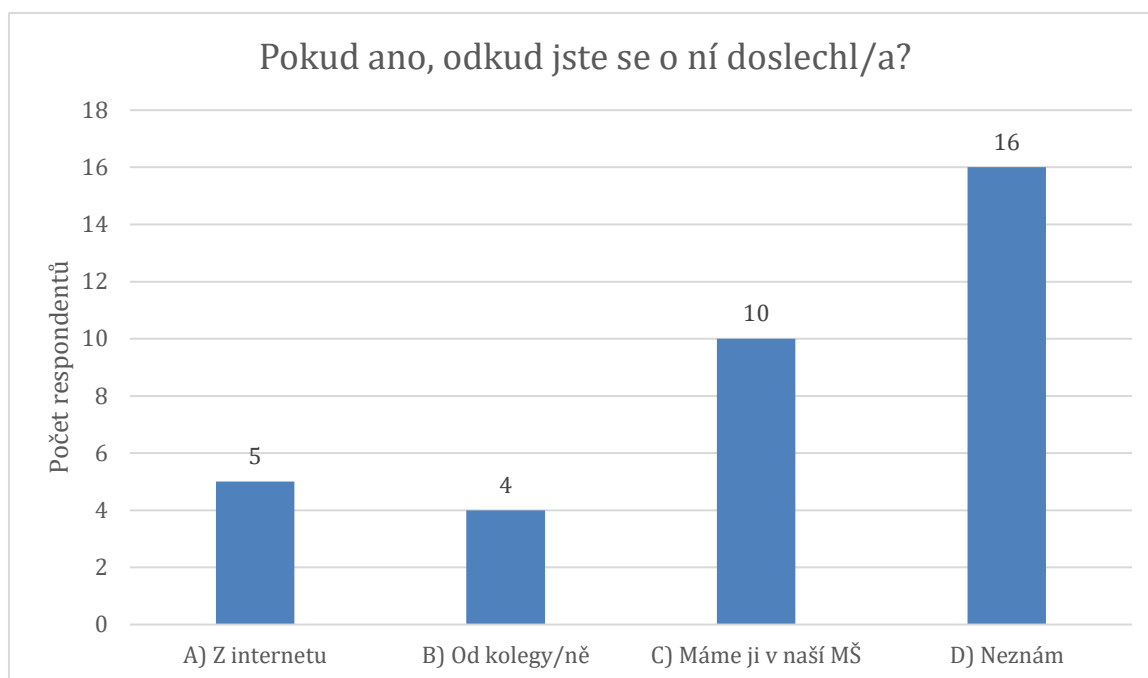

Graf 4 - Znáte publikaci LOGOCHVILKY aneb Náměty na kolektivní jazykové chvílky?

Rozdíl v počtu odpovědí o povědomí či neznalosti publikace Logochvilky byl téměř nepatrný. Celkem 19 pedagogů publikaci zná a 16 pedagogů s ní do styku zatím nepřišlo ani o ní neslyšeli. Toto zjištění bylo velmi překvapující, jelikož si autorka myslela, že publikace není prozatím příliš mezi pedagogy mateřských škol rozšířena a očekávala tudíž markantní rozdíl v odpovědích s větším podílem odpovědi ne. Aktuálně zjištěný výsledek je nejspíše způsobený tím, že město Děčín není nikterak velké a mnoho pedagogů z různých typů škol se znají a předávají si nejrůznější informace z profesní oblasti. Uskutečnit výzkum v některém z větších měst, je možné, že by výsledky konkrétně této otázky vyšly rozdílně.

Otázka č. 5 – Pokud ano, odkud jste se o ní doslechla?

Tato otázka byla zvolena z toho důvodu, že publikace není vydaná příliš dlouho a tak autorku práce zajímalo, v kolika mateřských školách mají pedagogové tuto publikaci k dispozici, případně z jakého jiného zdroje se o ní doslechli.

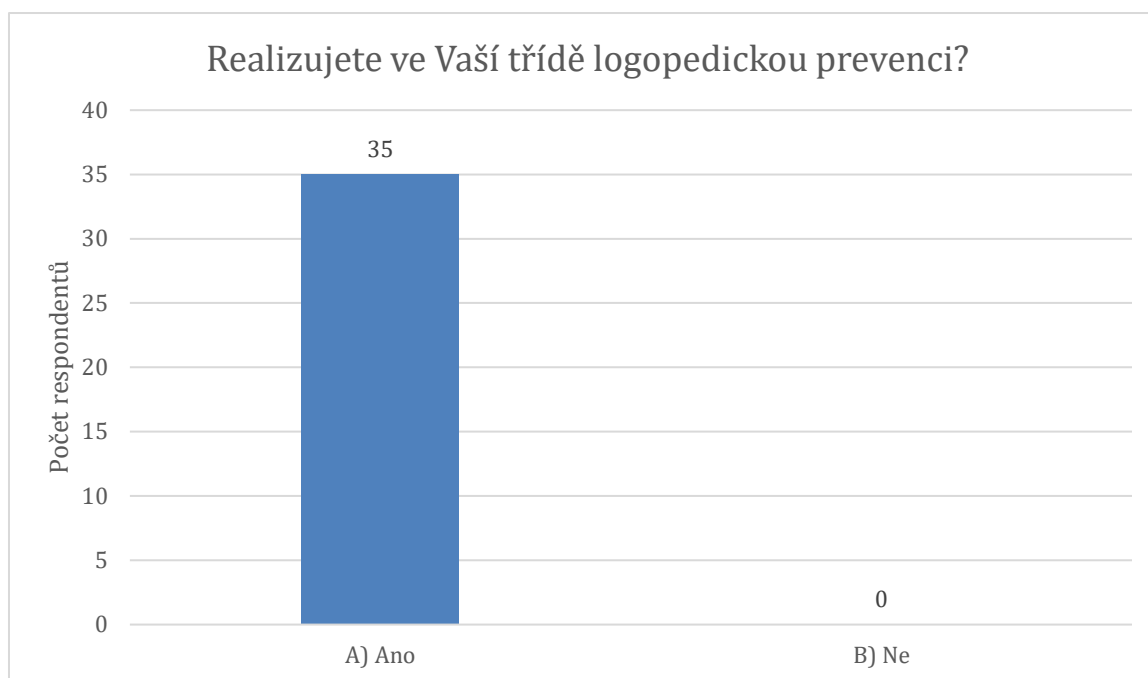

Graf 5 - Pokud ano, odkud jste se o ní doslechl/a?

Zjištěním u této otázky byl fakt, že pouhých 10 pedagogů z tázaných 35 má publikaci Logochvilky k dispozici ve své mateřské škole. Logochvilky aneb Náměty na kolektivní jazykové chvílky je kniha se spoustou námětů konkrétních činností, které lze v rámci logopedické prevence s dětmi realizovat a tudíž by nebylo od věci, kdyby tato publikace byla k dispozici pedagogům ve všech mateřských školách. Zbylí pedagogové, jenž publikaci znají, ale ve své mateřské škole ji nemají, se o ní doslechl z internetu nebo od kolegy či kolegyně. I když se jedná o malá čísla, je znamenité, že si pedagogové mezi sebou neustále předávají informace o tom, kde lze získat nové inspirace pro práci s dětmi.

Otázka č. 6 – Realizujete ve Vaší třídě logopedickou prevenci?

Neopomenutelným bodem průzkumného šetření bylo zjišťování, zda vůbec v mateřských školách ve městě Děčín a jeho blízkém okolí probíhá logopedická prevence.

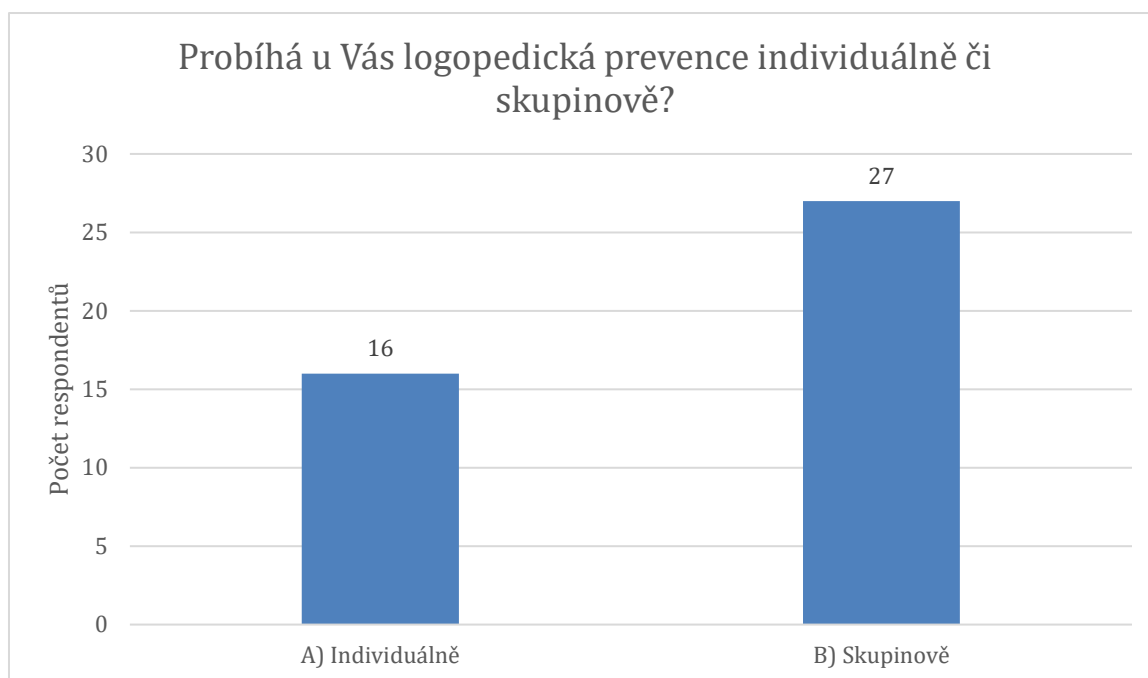

Graf 6 - Realizujete ve Vaší třídě logopedickou prevenci?

Z grafu, jenž zaznamenává výsledná data, je na první pohled zřetelné, že opravdu logopedická prevence je realizována ve všech mateřských školách v Děčíně a jeho blízkém okolí, ve kterých respondenti z průzkumného šetření pracují.

Otázka č. 7 – Probíhá u Vás logopedická prevence individuálně či skupinově?

Logopedická prevence může probíhat individuálně nebo skupinově, jak je již výše popsáno v teoretické části této bakalářské práce. V rámci zjišťování, jakou formou logopedická prevence v mateřských školách probíhá je zapotřebí zodpovězení této otázky.

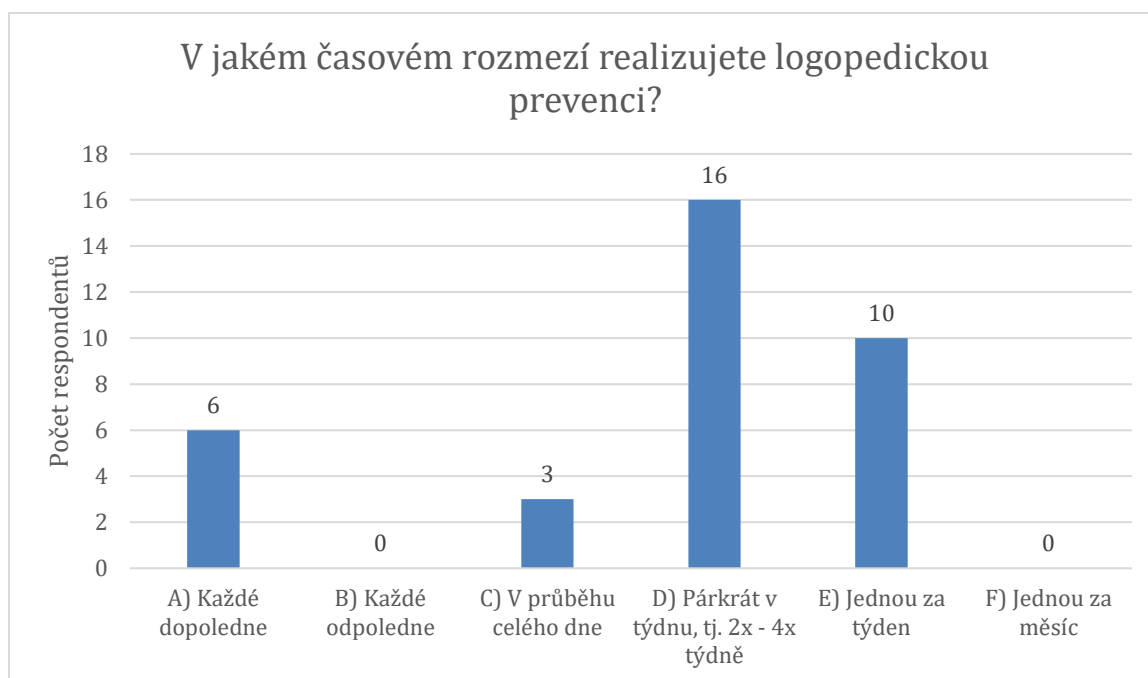

Graf 7 - Probíhá u Vás logopedická prevence individuálně či skupinově?

Ze zodpovězených dotazníků vyplývá, že ve větší míře probíhá logopedická prevence v mateřských školách skupinově, což se dalo předpokládat. Individuální forma logopedické prevence je více časově náročná a vzhledem k počtu dětí ve třídách jednotlivých mateřských škol těžce realizovatelná. Nicméně i individuální logopedická péče měla nezanedbatelné číslo počtu odpovědí a to celkem 16. To vykazuje známky toho, že i když je to náročnější varianta, přesto se jí pracovníci provádějící prevenci snaží realizovat a poskytovat tak dětem tolik důležitou péči. Odpovědí na provádění logopedické prevence skupinovou formou bylo 27. Jak je již v práci několikrát zmiňováno, respondentů bylo celkem 35, a tudíž z těchto dat vyplývá, že v některých třídách probíhá logopedická prevence oběma formami.

Otázka č. 8 – V jakém časovém rozmezí realizujete logopedickou prevenci?

Neméně důležitou informací potřebnou k naplnění cíle bakalářské práce je zjištění, jak často logopedická prevence probíhá.

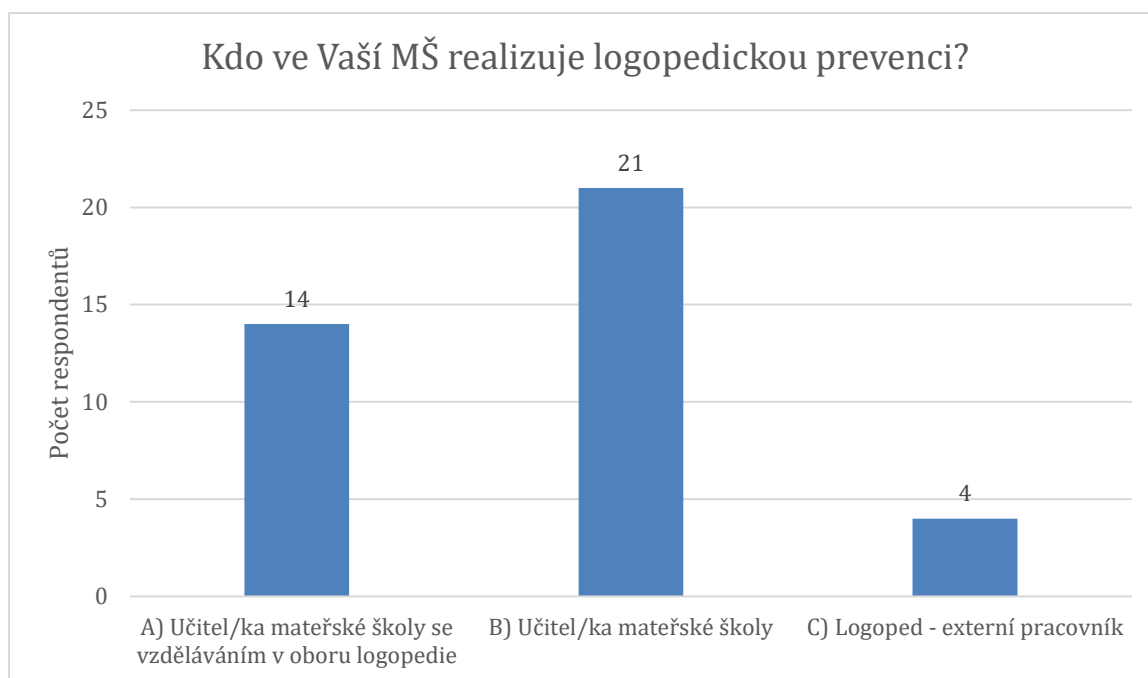

Graf 8 - V jakém časovém rozmezí realizujete logopedickou prevenci?

Ze získaných odpovědí je evidentní, že nejčastěji probíhá logopedická prevence párkrát v týdnu, přesněji dvakrát až čtyřikrát týdně. O trochu méně běžné je, že je realizována jednou za týden. V některých třídách mateřských škol, konkrétně v 6 z 35 tázaných, probíhá každé dopoledne a ve třech třídách dokonce v průběhu celého dne.

Otázka č. 9 – Kdo ve Vaší MŠ realizuje logopedickou prevenci?

Kdo je kompetentní k realizaci logopedické prevence, je blíže popsáno v teoretické části této bakalářské práce, v kapitole 3. 1 Vymezení pojmu logopedická prevence.

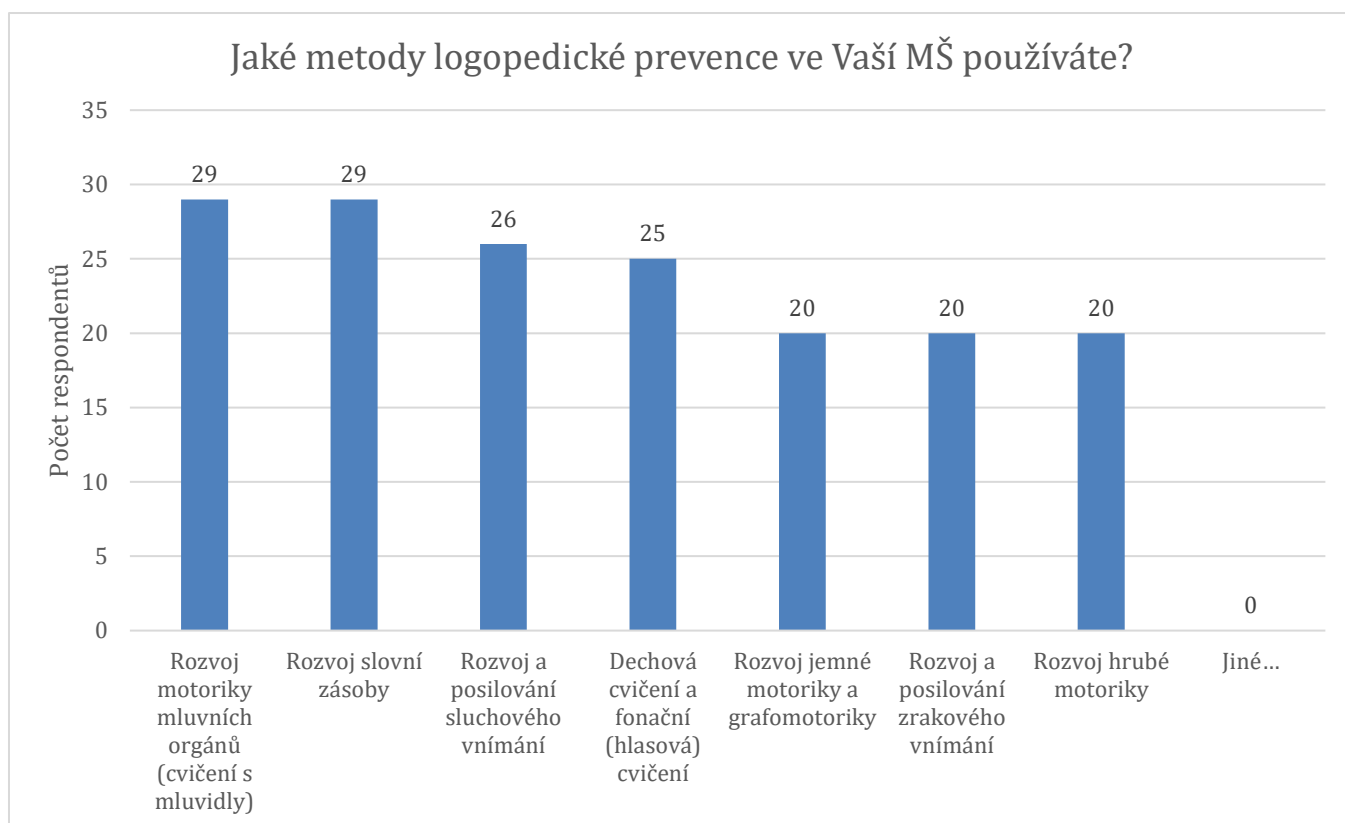

Graf 9 - Kdo ve Vaší MŠ realizuje logopedickou prevenci?

V Děčínských mateřských školách provádějí logopedickou prevenci nejčastěji pedagogové mateřských škol. V některých školách je realizována, jak samotnými pedagogy bez vzdělání z oboru logopedie, tak v kombinaci s pedagogem se vzděláním. V určitých případech je logopedická prevence prováděna pedagogem bez vzdělání v oboru logopedie se spoluprací s kvalifikovaným logopedem, jakožto externím pracovníkem.

Otázka č. 10 – Jaké metody logopedické prevence ve Vaší MŠ používáte?

Aby se řeč správně vyvíjela, je důležité zaměřit se na celistvý rozvoj dítěte. Proto se při logopedické prevenci využívají různé metody.

Graf 10 - Jaké metody logopedické prevence ve Vaší MŠ používáte?

Z daného grafu vyplývá, že ve velké části mateřských škol dochází ke komplexnímu rozvoji dítěte a do logopedické prevence jsou zařazovány metody rozvíjející všechny potřebné oblasti. V některých školách se zaměřující převážně jen na určité oblasti, jelikož nejvíce respondenti odpovídali, že u nich probíhá rozvoj motoriky mluvních orgánů a rozvoj slovní zásoby a poměrně často se vyskytovali odpovědi na rozvoj a posilování sluchového vnímání a dechová a fonační cvičení. Rozvoj jemné motoriky a grafomotoriky, rozvoj a posilování zrakového vnímání a rozvoj hrubé motoriky vybralo 20 respondentů z tázaných 35, ale jsem si jistá, že i u dalších respondentů rozvoj daných oblastí probíhá, jen ne třeba konkrétně v logopedických chvílkách, ale v rámci dopoledních vzdělávacích činností, například v tělovýchovné chvílce, při hlavní výtvarné činnosti nebo v rámci komunitního kruhu.

Záznam z pozorování

Respondenti od září roku 2022 průběžně do výuky zařazovali různá cvičení, jež jsou v knize doporučována. Samotné pozorování činností proběhlo v březnu 2023.

Ve třídě Jablíček zvolila paní učitelka v den pozorování logopedickou chvílku s názvem Líza a Kvak. Aktivita byla prováděna v dopoledním čase po svačině. Děti byly ve věkovém

rozmezí 2 až 6 let a některé z nich mají speciální vzdělávací potřeby. V daný den jich bylo 10 a všechny děti se aktivně do činností zapojovaly.

Nejprve proběhlo dechové cvičení s víčky na bříšku. Dětem se líbilo pozorovat, jak se jejich břicha zvedají a klesají. Velkou motivací ke všem následným činnostem bylo maňáskové představení pohádky Jak šli Líza a Kvak do školy. Musím uznat, že jsem byla překvapena z toho, jak děti udržely pozornost a nadšeně pohádku sledovaly. Jen dvouletá holčička koukala všude kolem, ale to je zcela pochopitelné. Po pohádce bylo potřeba, aby děti změnily polohu a tak paní učitelka zařadila cvičení, při kterém si měli zahrát, jak Líza a Kvak šli do školy, jako tomu bylo i v pohádce. Připomněli si pravidla silničního provozu, jako chůze po přechodu a barvy na semaforu, které značí, kdy můžou chodci jít nebo auta jet a naopak, kdy se musí zastavit. Děti iniciativně napadlo, že by k tomu mohly využít kulaté podložky jako volant. Paní učitelka si vzala do ruky červenou a zelenou podložku a zahrála si na semafor. Děti měly za úkol neustále semafor sledovat. V případě, že byla zvednutá zelená podložka, mohla auta jezdit, ovšem na červenou musela zastavit. Další pohybovou hrou na rozvoj hrubé motoriky a sluchového vnímání byla chůze po prostoru a střídání různých pokynů, při kterých si děti měly zapamatovat, jaký pohyb musí na daný pokyn provést. Mezi pokyny patřily Kvak, Líza, rybník a zelí. Na Kvak skákaly jako žába, na pokyn Líza lezly po čtyřech ve vzporu klečmo, na rybník společně vytvořily kruh, a když zaznělo zelí, sedly si a tvářily se kysele.

Pro procvičení jemné motoriky byl z publikace Logochvilky vybrán pracovní list s hlavou žabáka Kvaka. Aby byl Kvak barevný, museli na něj nalepit natrhaný krepový papír. Žábák byl zelený s červeným jazykem, na kterém měl pochytané černé mouchy. Každý pracoval dle svých schopností. Ukázka hotových prací viz příloha č. 1.

V závěru se děti zkoušely rozezpívat s xylofonem na slabiku LA. Motivací byl rovněž žábák Kvak, který ukazuje počasí a leze nahoru po žebříku a tím pádem i děti zpívaly vyšší tóninu. V opačném případě, kdy žábák lezl po žebříku dolu, byla zpívaná tónina nižší.

V závěrečném rozhovoru byla paní učitelka tázána, jak se jí s publikací Logochvilky pracovalo, zda je něco, co by chtěla vyzdvihnout či zkritizovat. Jakožto zkušený pedagog je zvyklá na svůj konkrétní materiál, se kterým již dlouhodobě pracuje, ať už v rámci průběžného provádění logopedických chviliek či s předškoláky při odpoledním kroužku Hláškař. Publikaci Logochvilky přesto hodnotila kladně, jen podotkla, že by bylo nejvhodnější různé aktivity nabízené k jednotlivým hláskám rozložit třeba do více dnů a jako nápad zaznělo i rozdělení

činností do koutků a děti by si samy vybíraly, jakou aktivitu budou zrovna dělat a to v rámci projektu Začít spolu, ve kterém je aktuálně mateřská škola zapojena.

Ve třídě Ježečků bylo možno pozorovat logopedickou chvílku s názvem O opici Olině. Všechny činnosti byli prováděné dopoledne po svačině a účastnilo se jich 8 dětí ve věku 3 až 6 let. Motivací pro děti byla plyšová opička Olina a vyprávěná pohádka O opici Olině a jejich kamarádech, oslu Otovi a orlu Oskarovi. Děti se podílely na pokračování příběhu, vymýšlením dalších zvířátek, které mohla opice Olina na výletě po zoo potkat. Každému zvířátku rovněž vymýšleli nějaké jméno.

Dechovým cvičením bylo foukání do peříčka, které měly děti položené na dlani. Následovala práce se zrcátkem. Každé dítě mělo své zrcátko, ve kterém se vidělo a mohlo na sebe dělat různé úškleby či úsměvy. Po seznámení se zrcátkem a chvílky volného poznávání sebe sama, přišlo na řadu řízené artikulační cvičení. Děti se zkoušeli široce usmát, zamračit se, nafouknout tváře, kousnout se do rtu, vypláznout jazyk a různě s ním hýbat. Všechny pohyby byli motivované zvířaty z pohádky. Rozvoj sluchového vnímání probíhal vymýšlením dalších zvířátek, které začínají na hlásku O, na pomoc byl některým dětem k dispozici obrázky s nakreslenými zvířátky začínající na O. Stěžejním úkolem bylo přemýšlení i nad dalšími předměty, jež začínají na O a šikovnější děti se snažily přijít na slova, jež danou hláskou končí. Překvapil mě chlapec, který začal vyjmenovávat slova, ve kterých je O uprostřed slova. K automatizaci hlásky byla paní učitelkou čtená básnička, kterou po ní děti opakovaly.

Samotným závěrem logopedické chvílky bylo cvičení na rozvoj jemné motoriky. Děti vytvářely opici Olinu. Každý dostal pracovní list s obrázkem opice, kterou měl vybarvit, vystříhnout, nalepit na barevný papír a vytvořit jazyk namotáním papíru na tužku a nalepením do otevřených úst opice. Bylo zajímavé pozorovat práci dětí. Některým šla práce velice snadno a opičku měli rychle hotovou, jiní naopak měli problém se stříháním ba dokonce se samotným dokončením činnosti. Každý se s výrobkem popral po svém a výsledná práce byla velmi povedená a hezky zakončila dané téma logopedické chvílky. Ukázka hotových prací viz příloha č. 2.

Při rozboru logopedické chvílky byla pedagožka tázána na samotnou práci s využívanou publikací Logochvilky, zda je užitečná, přínosná, co se jí na ní líbí nebo co publikaci chybí, jaké jsou její nedostatky, případně, zda ji znala již dříve nebo je to pro ni nová záležitost. Paní učitelka se nadále vzdělává na vysoké škole a s touto konkrétní publikací se prý seznámila během studií, ovšem v praxi ji doposud nevyužívala. Uvedla, že je publikace přehledná, snadno

se v ní člověk orientuje a najde si doporučené činnosti buď podle toho, jakou konkrétní hlásku chce momentálně procvičovat nebo podle vhodnosti probíraného tématu. Výtky žádné nezmínila.

Celkový dojem obou respondentek, jež s publikací pracovaly delší časový úsek, byl velmi kladný. Zmínily, že by se jim líbilo, kdyby byla publikace pro všechny k dispozici v knihovně jejich mateřské školy, aby každý z pedagogů do ní mohl občas nahlédnout a inspirovat se tak při plánování logopedické chvílky. Určitě by knihu doporučili i ostatním pedagogům z mateřských škol jako doplnění jejich sborníku námětů, jelikož inspirace pro práci s dětmi není nikdy dost.

5 Diskuze

Průzkumné šetření přineslo mnoho informací, díky kterým bylo možné dojít k naplnění cíle bakalářské práce. Ze získaných dat bylo zjištěno, že logopedická prevence se provádí ve všech dotazovaných mateřských školách ve městě Děčín a jeho blízkém okolí bez ohledu na typ školy či věkové složení dětí v dané třídě. Za tento poznatek byla autorka nesmírně ráda, jelikož logopedická prevence by měla být nedílnou součástí náplně vzdělávacích činností všech mateřských škol. V dnešní době jsou děti s narušenou komunikační schopností téměř v každé třídě, čehož si je autorka vědoma ze své vlastní praxe a její názor byl potvrzen i odpověďmi v dotazníku na otázku, zda se u respondentů ve třídě nachází nějaké děti s narušenou komunikační schopností. Proto je potřeba logopedickou prevenci skutečně realizovat. Mateřská škola, jak je již zmiňováno v teoretické části této práce, má významný vliv na vývoj řeči dítěte, z toho důvodu je třeba mít ve školství kvalifikované a zapálené pedagogy, kteří nezanedbají potřebnou péči o děti a budou je rozvíjet ve všech oblastech.

Dle autorky práce je velmi přínosnou publikací pro realizaci logopedické prevence publikace Logochvilky aneb Náměty na kolektivní jazykové chvílky, jež byla součástí cíle této bakalářské práce a předmětem průzkumného šetření. V dotazníku se tudíž objevila otázka, zda respondenti publikaci znají a dle odpovědí bylo zjištěno, že skoro polovina pedagogů ji nezná. Tento jev chtěla autorka práce napravit a poskytnout pedagogům návrh týdenního plánu s využitím této publikace. Chtěla ukázat, jak se s publikací dá pracovat a případně poskytnout nápad, jakou publikaci si pořídit pro svou vlastní potřebu, či potřebu kolektivu celé mateřské školy a získání nových námětů k realizaci logopedické prevence.

V rámci zjišťování cíle práce, byli respondenti tázáni na to, jakou formou je v jejich třídě realizována logopedická prevence. Otázkou bylo, zda u nich probíhá individuálně s každým dítětem nebo skupinově. V teoretické části bylo popsáno, že je možné logopedickou prevenci realizovat s celou skupinou dětí nebo s vytvořenou skupinkou ideálně šesti dětí či individuální formou, která je ovšem v mateřských školách velmi časově náročná. Většina respondentů uvedla, že u nich probíhá logopedická prevence skupinově, což se dalo předpokládat. Ovšem někteří z nich uvedli individuální formu logopedické péče a u osmi z třiceti pěti tázaných probíhá oběma formami. K získání celistvého pohledu na způsob realizace logopedické prevence, bylo třeba zjistit, v jakém časovém rozmezí probíhá a kdo ji realizuje. Zjištěná data uvádějí, že běžně je logopedická prevence realizována minimálně jednou týdně, nejčastěji několikrát v týdnu a v devíti případech dokonce každý den. Ve třídách, jenž je prováděna každý den probíhá u šesti respondentů v dopoledních hodinách a u třech v průběhu celého dne. Pracovníkem provádějícím logopedickou prevenci je nejčastěji pedagog mateřské školy. Autorku překvapilo, že v poměrně velké míře jsou v mateřských školách pedagogové se vzděláním v oboru logopedie, konkrétně šestnáct z třiceti pěti. Pouze ve čtyřech třídách provádí prevenci logoped jakožto externí pracovník. Posledním dotazem byli využívané metody logopedické prevence. Respondenti velmi často uvedli, že se snaží o komplexní rozvoj dítěte, čemuž by tak mělo být ve všech případech. Někdo uvedl, že provádí nejčastěji rozvoj motoriky mluvních orgánů a rozvoj slovní zásoby. O něco méně respondentů zvolilo k těmto dvěma metodám ještě rozvoj a posilování sluchového vnímání a dechová a fonační cvičení. Nejmenší podíl respondentů označil jako využívanou metodu rozvoj jemné motoriky a grafomotoriky, rozvoj a posilování zrakového vnímání a rozvoj hrubé motoriky. Autorka se však domnívá, že se jedná pouze o neznalost toho, že do logopedických chvil patří i rozvoj těchto zmiňovaných oblastí a tak je možné, že tyto oblasti pedagogové rozvíjejí, jen ne v rámci logopedické prevence, ale v jiných běžných činnostech, které se v rámci dopoledních vzdělávacích činností uskutečňují.

6 Doporučení pro praxi

Mateřská škola má velký vliv na vývoj řeči dítěte. Z tohoto důvodu je nutné, aby v každé mateřské škole probíhala logopedická prevence a pedagogové tak pozitivně působili na rozvoj řeči u dětí a předcházeli možným deficitům v oblasti řeči. Aby byla logopedická prevence pro děti zábavná a probíhala nenásilnou formou, je třeba využívat různé pomůcky a především děti

vhodně ke každé činnosti motivovat. Pedagog by měl neustále hledat nové náměty, kterými by se inspiroval při realizaci logopedických chviliek. Jednou z možností, kde lze najít vhodné aktivity je publikace Logochvilky aneb Náměty na kolektivní jazykové chvilky, která byla předmětem průzkumného šetření a s nimiž pracovali pedagogové ve vybrané mateřské škole delší časový úsek, aby zjistili její přínosnost.

Z šetření bylo zjištěno, že publikace je vhodná k realizaci logopedické prevence a poskytne pedagogům dostatečné podklady k celé logopedické chvilce od motivace přes dechová a artikulační cvičení, rozvoj zrakového a sluchového vnímání, rozvoj hrubé motoriky, jemné motoriky a grafomotoriky až po rozvoj slovní zásoby a automatizaci hlásky. Kompletní logopedické chvilky, jimiž publikace disponuje nepřeborné množství, je možné realizovat během jednoho dne v rámci dopoledních vzdělávacích činností nebo si logopedickou chvilku rozdělit a zakomponovat do celého týdne, přičemž by se každý den rozvíjela jiná oblast. Aby pedagogové měli představu o tom, jakým konkrétním způsobem lze publikaci využít, vytvořila autorka návrh týdenního plánu pro mateřské školy. Jednotlivé přípravy mohou sloužit pedagogům jako soubor nových námětů, kterých není nikdy dost.

Návrh týdenního plánu pro mateřské školy s využitím publikace Logochvilky

Zde je navržen týdenní plán s rozpracovanými přípravami na jednotlivé dny. V každém dni je zařazena část logopedické chvilky z publikace Logochvilky aneb Náměty na kolektivní jazykové chvilky. Plán má sloužit pedagogům mateřských jako inspirace k možnému využití zmiňované publikace.

Týdenní plán

- V průběhu celého týdne zařazujeme logopedickou chvilku s názvem **Na výlet se vypravíme, čímpak asi pojedeme?** z publikace Logochvilky aneb Náměty na kolektivní jazykové chvilky, strana 325–334.

Integrovaný blok: Červená a žlutá, léto už nás vítá

Téma týdne: Jedeme na výlet

Věková skupina: 4 – 5 let

Očekávané výstupy:

Dítě a jeho tělo - ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s předměty denní potřeby, s drobnými pomůckami, s nástroji, náčiním a materiálem, zacházet s grafickým a výtvarným materiálem, např. s tužkami, barvami, nůžkami, papírem, modelovací hmotou, zacházet s jednoduchými hudebními nástroji apod.)

Dítě a jeho psychika - sluchově rozlišovat začáteční a koncové slabiky a hlásky ve slovech

Dítě a ten druhý - spolupracovat s ostatními

Dítě a společnost - zachycovat skutečnosti ze svého okolí a vyjadřovat své představy pomocí různých výtvarných dovedností a technik (kreslit, používat barvy, modelovat, konstruovat, tvořit z papíru, tvořit a vyrábět z různých jiných materiálů, z přírodnin aj.)

Dítě a svět - zvládat běžné činnosti a požadavky kladené na dítě i jednoduché praktické situace, které se doma a v mateřské škole opakují, chovat se přiměřeně a bezpečně doma i na veřejnosti (na ulici, na hřišti, v obchodě, u lékaře apod.)

Dílčí vzdělávací cíle:

Dítě a jeho tělo - rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsahu pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka apod.), ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí

Dítě a jeho psychika - rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování)

Dítě a ten druhý - rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních

Dítě a společnost - seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije

Dítě a svět - seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu (MŠMT 2021, s. 15–29)

Vzdělávací nabídka:

- Malování autíčkem po kartonu
- Zpívání písničky Jede, jede vlak
- Výroba letadla
- Nácvik básničky Autobus
- Dramatizace různých dopravních situací
- Pohybové hry na téma doprava

- Logopedické chvílky – dechová cvičení, artikulační cvičení, rozvoj zrakového a sluchového vnímání, rozvoj slovní zásoby, automatizace hlásky, rozvoj jemné a hrubé motoriky a grafomotoriky

Příprava č. 1 – PONDĚLÍ

Konkrétní očekávaný výstup: Malovat autíčkem po kartonu

Cíl: Rozvoj jemné motoriky, zrakového vnímání, hrubé motoriky, sluchového vnímání, rozvoj slovní zásoby, grafomotoriky

Pomůcky: omalovánky, pexeso s dopravními prostředky, molitanové kostky, stavebnice lego, podsedák, kreslicí kartony, plastová autíčka, temperové barvy, podložky, barevné papíry, tužky, pastelky, nůžky, lepidla

Spontánní dopolední činnosti

Motivace: Jak jste se dneska dostali do školky? Jel někdo třeba autem? Povídání o cestě z domova do mateřské školy

Stůl 1: Omalovánky auta viz příloha č. 5

Stůl 2: Pexeso s dopravními prostředky

Herna: molitanové kostky – stavba auta, stavebnice lego – stavba dopravních prostředků

Hodnocení: Výstava postavených dopravních prostředků

Řízená činnost - tělovýchovná chvílka

Motivace: Přivítání básničkou

Komunikativní kruh:

Vyprávění příběhu Jak jelo autíčko na výlet viz příloha č. 6

Povídání o přečteném příběhu:

- Co všechno sbalila paní Malinová do bílého autíčka? (oblečení, jídlo, plavky, něco na opalování, holiny, pláštěnku, papouška v kleci, pejska Alíka, kočku Lízinku, kluka Filipa, holčičku Helenku a manžela pana Malinu)
- Kam jezdili? (jezdili na chalupu)

- Co tam dělali? (odpočívali, jedli, pili, chodili do lesa, koupali se a opalovali)
- Kdy se vraceli? (v neděli odpoledne)
- Co se stalo v pondělí? (autíčko píchlo kolo)
- Koho autíčko prosilo o pomoc? (holoubka a vlaštovku)
- Kdo autíčko nakonec zachránil? (pan Malina)
- Jaké další dopravní prostředky znáte? (vlak, loď, kolo, letadlo, autobus, tramvaj, trolejbus, helikoptéru)

Rušná část: Hra Auta – běhání podle rytmu klavíru. Děti mohou držet v ruce volant (podsedák, polštářek či jinou rekvizitu)

Průpravná část: Rozcvička

Pohybová hra: Na dopravní prostředky

- Nejprve dětem vysvětlíme a předvedeme, jaký pohyb představuje daný dopravní prostředek a jaká říkanka ho představuje:

„Šlapu, šlapu, nevím jak. Jedu rychle jako drak.“ – KOLO – šlapeme na zemi

„Když se motor rozhučí, kola se mi zatočí.“ – AUTO – předpažit, držíme volant

„Vlnky mě unášejí dopředu, na vlnách s rybkami krásně si zaplavu“ – LOŤKA – chůze po třídě, rukou naznačujeme pádlování

Závěrečná část: relaxace s doplněním o hru Vzbudí nás slovo – Děti si zavřou oči a pedagog vyjmenovává různá slova. Děti otevrou oči v momentě, kdy uslyší slovo loď nebo jeho zdrobněliny (loďka, lodička).

Hodnocení: Děti jsou chváleny za to, že správně předváděly dopravní prostředky podle říkanky.

Řízená činnost

Motivace: O čem byla dnešní pohádka? Viděli jste někdy na silnici stopy kol od auta? My si dneska zkusíme autíčkem malovat po papíru a uvidíme, jaké stopy nám vzniknou.

Hlavní část: Malujeme autíčkem – Dětem rozdáme kreslicí kartony, temperové barvy na podložce a plastová autíčka. Děti si namočí kolečka autíček v barvě a jezdí autíčkem po čistém papíru.

Závěrečná část: Na vzniklé otisky koleček po zaschnutí barvy dolepují papírové autíčko, které si samy nakreslí a vystřihnou z barevného papíru.

Hodnocení: Společné hodnocení obrázků. Děti chválí kamarády za povedené výtvary.

Příprava č. 2 – ÚTERÝ

Konkrétní očekávaný výstup: Zazpívat písničku Vláček (Petr Jistel)

Cíl: rozvoj grafomotoriky, jemné motoriky, zrakového vnímání, hrubé motoriky, spolupráce, sluchového vnímání, procvičení dechu, paměti

Pomůcky: Pracovní listy, modelína, podložky, dřevěné koleje, semafor, obrázek ke čtenému příběhu, bubínek, CD přehrávač, kuželi, molitanové kostky, židličky, Orffovy nástroje

Spontánní dopolední činnosti

Motivace: Byli jste někdy u moře? Víte, jak vypadají vlny?

Stůl 1: Pracovní list viz příloha č. 7 – obtahování vln na moři, vybarvování a počítání lodiček

Stůl 2: modelína – tvoření dopravních prostředků

Herna: dřevěné koleje – stavba kolejí, hry s vláčky, námětové hry se semaforem

Hodnocení: Pochvala za vypracovaný pracovní list

Řízená činnost - tělovýchovná chvilka

Motivace: Přivítání básničkou

Komunikativní kruh: Povídání nad obrázkem souvisejícím se včerejším příběhem viz příloha č. 8

- Děti se střídají a říkají, co na obrázku vidí
- Jak se pán z příběhu jmenoval?
- Počítání předmětů na obrázku
- Jaký dopravní prostředek se na obrázku nachází?
- Jaké další známe? Které plují, jezdí, létají?

Rušná část: Běh podle rytmu bubínku

Průpravná část: Rozcvička

Pohybová hra: Vláček – Pedagog pustí písničku Jede, jede mašinka. Děti se chytí za ramena a utvoří vláček, který do rytmu písničky projíždí různě po třídě a během toho překonává překážky (slalom mezi kuželi, přeskokování, podlézání) – na překážky je nutné se rozpojit, aby nedošlo k úrazu!

Závěrečná část: Vydýchání, uvolnění těla

Hodnocení: Chválíme děti za zvládnutí překážek.

Řízená činnost

Motivace: Který dopravní prostředek jezdí po kolejích? Kdo jel někdy vláčkem?

Přípravná část:

dechové cvičení – Jízda z kopce – postupné vyfukování vzduchu z nafouklých tváří (vlak jede do velkého kopce – puf, puf, puf)

rozezpívání melodií písničky, kterou děti dobře znají na slabiky LA, LE, LO, LU, LI

Hlavní část: Nácvič písničky Vláček

- Ozvěna – nejprve pedagog zazpívá písničku po částech a děti opakuji
- Společné zpívání písničky
- Zpívání písničky s využitím Orffových nástrojů

Závěrečná část: Tanec do rytmu písničky

Hodnocení: Potlesk

Příprava č. 3 – STŘEDA

Konkrétní očekávaný výstup: Vyrobit letadlo

Cíl: rozvoj grafomotoriky, zrakového vnímání, slovní zásoby, hrubé motoriky, sluchového vnímání, jemné motoriky, prosociálního chování

Pomůcky: Plech, mouka, obrázky a jejich stíny, dopravní značky, natahovací autíčka, molitanová stavebnice, kartičky k rozvoji slovní zásoby, lano, obruče, čtvrtky A4, pastelky, nastříhané barevné papíry, lepidla, černý fix

Spontánní dopolední činnosti

Motivace: Pekli jste někdy doma s maminkou? Dávala do buchty maminka mouku? My dneska z mouky nebudeme péct, ale zkusíme si do ní něco nakreslit.

Stůl 1: Plech s moukou – kreslení prstem do mouky (zkusíme kreslit kličky jako stopy na obloze od letadla, vlnky jako vlny moře, na kterých pluje loď, čáry jako silnice, po které jezdí auta)

Stůl 2: Spojování obrázku se správným stínem viz příloha č. 9

Herna: Námětové hry s dopravními značkami, závody s natahovacími autíčky, molitanové kostky – stavba autobusu

Hodnocení: Pochvala za to, jak děti hezky kreslily do mouky.

Řízená činnost - tělovýchovná chvilka

Motivace: Přivítání básničkou

Komunikativní kruh: Povídání nad kartičkami k rozvoji slovní zásoby hlásky L viz příloha č. 10

- Děti říkají, co na kartičkách vidí, vyteskávání slov, všímáme si, zda se ve slově nachází hláska L, třídění kartiček podle toho, jestli je hláska L na začátku slova nebo na konci

Rušná část: Z lana vytvoříme velký kruh (letiště). Děti běhají po prostoru podle rytmu klavíru, když uslyší hluboký tón (bouřku), musí přistát na letišti.

Průpravná část: Rozcvička

Pohybová hra: Na letadla – Na zem nachystáme obruče různých barev (barevná letiště). Z dětí se stanou letadla (ptáme se, zda jsou velká, malá, jakou mají barvu). Poté letadla létají po obloze, mezi mraky do rytmu hudby. Když hudba utichne, řekne pedagog barvu a letadla musejí letět ke správné barvě letiště.

Závěrečná část: Vzbudí nás slovo. Děti leží na zemi, mají zavřené oči a pedagog vyjmenovává různá slova. V případě, že pedagog vysloví nějaký dopravní prostředek, musí děti oči otevřít.

Hodnocení: Chválíme děti za to, že pozorně poslouchaly a otevíraly oči ve správný moment.

Řízená činnost

Motivace: Básnička Láďa lepil letadlo

Láďa lepil letadlo,
nejlépe mu dopadlo.
Letadlo teď letí, letí,
u Ládi je plno dětí.

Hlavní část: Výroba letadla viz příloha č. 11

- Rozdělíme děti na dvě skupiny
- 1. skupina - malování pozadí – děti dostanou čtvrtku a pastelky. Dle své fantazie ji mohou celou vybarvit či na ni nakreslit nějaké obrázky, např. mraky, ptáky, další letadla, domy nebo cokoli jiného
- 2. skupina – výroba letadla – Děti dostanou nastříhaný barevný papír. Ohnou a přilepí k sobě tělo letadla a posléze křídla. V závěru letadlu nakreslí oči.
- Po dokončení jedné činnosti se skupiny vymění.

Závěrečná část: Přilepení letadla na pozadí

Hodnocení: Vystavení výrobků na nástěnku a společné hodnocení.

Příprava č. 4 – ČTVRTEK

Konkrétní očekávaný výstup: Naučit se básničku

Cíl: Rozvoj sluchového vnímání, jemné motoriky, zrakového vnímání, slovní zásoby, hrubé motoriky, procvičení paměti

Pomůcky: Pracovní listy, pastelky, rozstříhané obrázky s dopravními prostředky, obruče, barevná víčka, obrázky dopravních značek, zelený a červený barevný papír, kostýmy dopravních značek (případně lze využít jen obrázky a držet je v ruce), židličky

Spontánní dopolední činnosti

Motivace: Hádanky

- Od nádraží k nádraží cestující převáží. Po kolejích jako drak jezdí rychle jenom.... (VLAK)
- Brázdí moře, oceány, vozí dámy, taky pány. Přes palubu strach svůj hoď, vyzkoušej, jak pluje.... (LOĎ)

Stůl 1: Pracovní list viz příloha č. 12 – kroužkování barevnými pastelkami dopravní prostředky, které jezdí po silnici, plují po vodě a létají, možnost vybarvení dopravních prostředků

Stůl 2: Skládání rozstřížených obrázků s dopravními prostředky viz příloha č. 13, 14

Herna: Stavba semaforu – do třech připravených obručí třídí děti barevná víčka

Hodnocení: Pochvala za správné složení obrázků

Řízená činnost - tělovýchovná chvilka

Motivace: Přivítání básničkou

Komunikativní kruh: obrázky dopravních značek – povídání o tom, jak se značka jmenuje, co znamená, jakou má barvu, tvar

Rušná část: Semafor – Děti běhají a dávají při tom pozor, jakou barvu papíru drží pedagog v ruce. V případě, že je zvednutá zelená barva, mohou běhat, na červenou se musí zastavit.

Průpravná část: Rozcvička

Pohybová hra: Dopravní značky – Nejprve dětem ukážeme tři dopravní značky, které budeme při hře využívat a společně si řekneme, jak se jmenují a co znamenají. Poté vybereme tři děti, které dostanou kostým dopravní značky a postaví se někam v prostoru třídy. Ostatní děti běhají různě po prostoru. Když pedagog řekne např. ZÁKAZ VJEZDU, musí všechny děti běžet ke kamarádovi, který má na sobě kostým se značkou zákaz vjezdu. Po určité době děti v kostýmech vystřídáme.

Závěrečná část: Vydýchání, uvolnění celého těla

Hodnocení: Pochvala za rozpoznání dopravních značek

Řízená činnost

Motivace: Stavba autobusu ze židliček

Hlavní část: Nácvik básničky Autobus

Chvíli krokem, chvíli klusem,
jedeme si autobusem.
Řidič mačká houkačku,
řeže každou zatáčku.
To je jízda, lidé drazí,

sem a tam to s námi hází.
Dopředu i dozadu,
všichni v jednu hromadu.

- Ozvěna – pedagog říká básničku po částech a děti opakují
- Přidání pohybu k básničce

Závěrečná část: Rozdělení dětí na dvě skupiny – jedna skupina říká básničku s pohybem a druhá jsou diváci. Děti se posléze vystřídají.

Hodnocení: Potlesk

Příprava č. 5 - PÁTEK

Konkrétní očekávaný výstup: Zdramatizovat různé dopravní situace

Cíl: Procvičení počtů, rozvoj jemné motoriky, zrakového vnímání, řečových schopností, hrubé motoriky, sluchového vnímání, spolupráce

Pomůcky: pracovní listy, pastelky, magnetická stavebnice, autodráha, autíčka, bubínek, molitanové kostky, lavička, židličky, semafor, kostýmy, dopravní značky, přechod, lano

Spontánní dopolední činnosti

Motivace: Zvládneš spočítat všechny lodě, auta, letadla i létající balón?

Stůl 1: Pracovní list – kreslení puntíků podle počtu obrázků viz příloha č. 15

Stůl 2: Pracovní list – Který obrázek chybí? Doplnování řady obrázků viz příloha č. 16

Herna: magnetická stavebnice – stavba města, autodráha – stavění dráhy, hry s autíčky

Hodnocení: Pochvala za vypracování pracovních listů

Řízená činnost - tělovýchovná chvilka

Motivace: Privítání básničkou

Komunikativní kruh: Vzpomínání na přečtený příběh ze začátku týdne, o čem příběh byl, povídání s dětmi o nadcházejícím víkendu, zda někdo jezdí na chalupu či na jiný výlet, kam by si přály jet.

Artikulační cvičení - Hra na pana Malinu, jak cestoval autíčkem

- Nasedneme do auta. (děti se posadí na zem)
- Zavřeme dveře. (klapnutí jazykem shora dolů – koník)
- Pošleme pusu mamince (našpulíme pusu – kapřík) a můžeme odjet na výlet.
- Najednou začalo venku pršet. (třukání prsty o dlaň)
- A tak musíme pustit stěrače. (olizujeme horní ret ze strany na stranu)
- A teď se před námi objevil dlouhý tunel a my jím musíme projet. (otevřít hodně pusinku - „aááá“)
- Jedeme kolem louky, kde se pasou koníčky (koníček), a jedeme z velikého kopce. („fíííí“)
- Protože je venku krásně a svítí sluníčko a je nám dobře, tak si zazpíváme – na melodii písničky, kterou děti dobře znají zpíváme slabiky LA, LE, LO, LU, LI

Rušná část: Běh podle rytmu bubínku

Průpravná část: Rozcvička

Pohybová hra: Na dopravní prostředky

- Nejprve dětem vysvětlíme a předvedeme, jaký pohyb představuje daný dopravní prostředek a jaká říkanka ho představuje:
„Létám si až nad mraky, mohu mávat na ptáky.“ – LETADLO – rozpažení, máme křídla a létáme po třídě
„Po kolejích jezdím rád, umím krásně zahoukat.“ – VLAK – rukama naznačujeme pohyb kol a říkáme š š š

Závěrečná část: Relaxace – děti si položí ruce na břicho, dýchají a pozorují, jak se jim ruce zvedají společně s břichem

Hodnocení: Pochvala za správné dýchání

Řízená činnost

Motivace: Společné stavění města, silnic, přechodů a značek

Hlavní část: Dramatizace různých situací v silničním provozu

- děti mají na sobě různé kostýmy (mohou se stát auty, řidiči, dopravní značkou, maminkou, která jde s dětmi přes přechod, policistou, sanitkou, semaforem)

- Hry se semaforem – svítí-li zelená, můžeme jet, na oranžovou zpomalujeme, na červenou zastavíme
- Přecházení po přechodu pro chodce – rozhlížíme se doleva, doprava
- Hry na policisty – kontrola řidičů, zda nejezdí na červenou

Závěrečná část: Opakování dopravních značek

Hodnocení: Pochvala za dodržování dopravních předpisů

Závěr

Bakalářská práce se zabývala logopedickou prevencí v mateřské škole. Cílem práce bylo zjistit, v jaké formě je realizována logopedická prevence v mateřských školách a jak se v rámci ní využívá vybraná publikace s logopedickou tematikou.

V teoretické části byli vysvětleny pojmy týkající se daného tématu a objasněn vývoj řeči vztahující se přímo k předškolnímu období, jenž by měli pedagogové mateřských škol znát, aby si všimli případných odchylek od normy. V mateřských školách se ve většině případů nachází děti s narušenou komunikační schopností a z toho důvodu jsou v práci vymezeny nejčastější druhy narušené komunikační schopnosti u dětí předškolního věku s charakteristickými projevy, které by mohli být pro pedagogy alarmující. Definována je i samotná logopedická prevence, kompetence pedagoga při prevenci narušené komunikační schopnosti a možnosti logopedické prevence s konkrétními aktivitami vhodnými při její realizaci.

K naplnění cíle bakalářské práce bylo provedeno průzkumné šetření, které přineslo potřebné poznatky. Můžeme tedy konstatovat, že logopedická prevence je realizována ve všech mateřských školách z města Děčín a okolí nejčastěji skupinovou formou, ovšem některé mateřské školy ji realizují i individuálně. Probíhá u dětí všech věkových kategorií minimálně jednou týdně a jsou k tomu hojně využívány metody typu rozvoje motoriky mluvních orgánů, slovní zásoby, posilování sluchového vnímání a provádění dechových a fonačních cvičení. Méně využívaný v rámci logopedické prevence je rozvoj jemné a hrubé motoriky, grafomotoriky a rozvoj a posilování zrakového vnímání. Logopedickou prevenci provádí ve většině případů samotný pedagog bez vzdělání v oblasti logopedie. Jak se v rámci logopedické prevence využívá vybraná publikace s logopedickou tematikou, konkrétně vybranou publikací *Logochvilky* aneb *Náměty na kolektivní jazykové chvílky* bylo na podkladu pozorování zjištěno, že ji lze efektivně využívat různými způsoby, děti na použité náměty velmi kladně reagují a jsou kultivovány jejich jazykové schopnosti. Zároveň pedagogové uvádějí zjevné pokroky v komunikačních schopnostech v určitém časového horizontu užívání této publikace v rámci logopedické prevence.

Přínosem bakalářské práce nebylo jen naplnění stanovených cílů, ale i rozšíření povědomí o publikaci *Logochvilky* aneb *Náměty na kolektivní jazykové chvílky*, prostřednictvím vytvořeného návrhu týdenního tematického plánu se začleněním logopedických chvilky, jenž může být inspirací pro mnohé pedagogy mateřských škol.

Seznam použitých zdrojů

AUTORSKÝ TÝM APIV B, 2021. PODCAST 17. díl: Logopedická garance a prevence v MŠ. In: *Národní pedagogický institut České republiky* [online]. 15. 10. 2021 [vid. 17. 5. 2023]. Dostupné z: <https://zapojevsechny.cz/clanek/detail/podcast-17-dil-logopedicka-garance-a-prevence-v-ms>

AUTORSKÝ TÝM APIV B, 2021. PODCAST 21. díl: Vývojová dysfázie 2. díl: Rady a tipy pro pedagogy a rodiče. In: *Národní pedagogický institut České republiky* [online]. 15. 10. 2021 [vid. 17. 5. 2023]. Dostupné z: <https://zapojevsechny.cz/clanek/detail/podcast-21-dil-vyvojova-dysfazie-2-dil-rady-a-tipy-pro-pedagogy-a-rodice>

ASOCIACE KLINICKÝCH LOGOPEDŮ ČESKÉ REPUBLIKY, 2023. Breptavost. In: *klinickalogopedie.cz* [online]. [vid. 24. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.klinickalogopedie.cz/index.php?pg=verejnost--co-je-to--breptavost>

ASOCIACE KLINICKÝCH LOGOPEDŮ ČESKÉ REPUBLIKY, 2023. Oněmění (mutismus). In: *klinickalogopedie.cz* [online]. [vid. 30. 6. 2023]. Dostupné z: <https://www.klinickalogopedie.cz/index.php?pg=verejnost--co-je-to--mutismus>

ASOCIACE KLINICKÝCH LOGOPEDŮ ČESKÉ REPUBLIKY, 2023. O vývoji řeči. In: *klinickalogopedie.cz* [online]. [vid. 7. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.klinickalogopedie.cz/index.php?pg=verejnost--co-je-to--vyvoj-rci>

BYTEŠNÍKOVÁ, I., 2012. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3008-0.

CIGÁNKOVÁ, A., 2023. Huhňavost (rhinolalia). In: *Klinickylogoped.com* [online]. [vid. 3. 2. 2023]. Dostupné z: <http://klinickylogoped.com/index.php/deti/huhnavost>

GRZNÁROVÁ, N., 2022. Zvětšená nosní mandle jako prokletí: Řešení a tipy pro děti s huhňavostí. *Průvodce společným vzdáváním* [online]. roč. 2022, č. prosinec, s. 26–29 [vid. 2. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.svet-logopedie.cz/1/zvetsena-nosni-mandle-jako-prokleti-reseni-a-tipy-pro-deti-s-huhnavosti/>

CHRÁSKA, M., 2007. *Metody pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.

INFRA, 2018. *LOGOCHVILKY aneb Náměty na kolektivní jazykové chvílky*. Stařeč: INFRA. ISBN 978-80-86666-75-4.

KALÁBOVÁ, K., 2022. Logopedická prevence v MŠ aneb podpora řečového rozvoje u dětí v praxi. In: *infra* [online]. 12. 5. 2022 [vid. 11. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.infracz.cz/logopedicka-prevence>

KLENKOVÁ, J., 2006. *Logopedie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1110-2.

KUTÁLKOVÁ, D., 2010. *Vývoj dětské řeči krok za krokem. 2.* aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3080-6.

KUTÁLKOVÁ, D., 2011. *Budu správně mluvit*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3687-7.

LECHTA, V., aj., 2003. *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-801-5.

LIPNICKÁ, M., 2013. *Logopedická prevence v mateřské škole*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0381-0.

LOGARTECENTRUM, 2023. Vývoj řeči. In: *logarte.cz* [online]. [vid. 7. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.logarte.cz/rec-vyvoj>

LOGOPEDONLINE.CZ: PRŮVODCE SVĚTEM LOGOPEDIE, 2023. Vývojová dysfázie. In: *logopedonline.cz* [online]. [vid. 28. 6. 2023]. Dostupné z: <https://www.logopedonline.cz/poruchy-rci/vyvojova-dysfazie/>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2021. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. aktual. 2021. Praha: MŠMT. [vid. 5. 6. 2023]. Dostupné z: [file:///C:/Users/andre/Downloads/RVP%20PV%20z%C3%A1%C5%99%C3%AD%202021%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/andre/Downloads/RVP%20PV%20z%C3%A1%C5%99%C3%AD%202021%20(2).pdf)

PEUTELSCHMIEDOVÁ, A., 2012. MLUV, ŘÍKEJ, POVÍDEJ.... In: *Metodický portál RVP.CZ* [online]. 15. 5. 2012 [vid. 12. 5. 2023]. Dostupné z: <https://blogy.rvp.cz/peutel/2012/05/15/mluv-rikej-povidej%E2%80%A6/>

PRIMAVIZUS [online]. [vid. 21. 6. 2023]. Dostupné z: <https://www.primavizus.cz/>

PRŮVODCE UPRAVENÝM RVP ZV, 2023. Kóktavost (balbuties). In: *Metodický portál RVP.CZ* [online]. [vid. 18. 4. 2023]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=12989>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník

Příloha č. 2 – Struktura pozorování

Příloha č. 3 – Žabák Kvak

Příloha č. 4 – Opice Olina

Příloha č. 5 – Omalovánka auta

Příloha č. 6 – Příběh: Jak jelo autíčko na výlet

Příloha č. 7 – Pracovní list: Vlny

Příloha č. 8 – Obrázek k příběhu

Příloha č. 9 – Spojování obrázků a jejich stínů

Příloha č. 10 – Kartičky k rozvoji slovní zásoby

Příloha č. 11 – Výrobek letadla

Příloha č. 12 – Pracovní list: Třídění dopravních prostředků

Příloha č. 13 – Obrázková skládanka

Příloha č. 14 – Obrázková skládanka

Příloha č. 15 – Pracovní list: Počítání dopravních prostředků

Příloha č. 16 – Pracovní list: Doplnování řady obrázků

Přílohy

Příloha č. 1

DOTAZNÍK

- 1) **V jaké MŠ pracujete?**
 - A) Běžná MŠ
 - B) Běžná MŠ se třídou zřízenou dle §16 odst. 9. školského zákona
 - C) MŠ zřízená dle §16 odst. 9. školského zákona
- 2) **Jaké je věkové rozmezí dětí ve Vaší třídě?**
 - A) 2 – 3 roky
 - B) 3 – 4 let
 - C) 4 – 5 let
 - D) 5 – 6 let
 - E) Věkově smíšená
- 3) **Jsou ve Vaší třídě nějaké děti s narušenou komunikační schopností?**

ANO x NE
- 4) **Znáte publikaci LOGOCHVILKY aneb Náměty na kolektivní jazykové chvílky?**

ANO x NE
- 5) **Pokud ano, odkud jste se o ní doslechla?**
 - A) Z internetu
 - B) Od kolegy/ně
 - C) Máme ji v naší MŠ
 - D) Neznám
- 6) **Realizujete ve Vaší třídě logopedickou prevenci?**

ANO x NE
- 7) **Probíhá u Vás logopedická prevence individuálně či skupinově?**
 - A) Individuálně
 - B) Skupinově
- 8) **V jakém časovém rozmezí realizujete logopedickou prevenci?**
 - A) Každé dopoledne
 - B) Každé odpoledne
 - C) V průběhu celého dne
 - D) Párkrát v týdnu, tj. 2x – 4x týdně
 - E) Jednou za týden
 - F) Jednou za měsíc
- 9) **Kdo ve Vaší MŠ realizuje logopedickou prevenci?**
 - A) Učitel/ka mateřské školy se vzděláním v oboru logopedie
 - B) Učitel/ka mateřské školy
 - C) Logoped – Externí pracovník
- 10) **Jaké metody logopedické prevence ve Vaší MŠ používáte? (můžete vybrat více odpovědí)**
 - A) Rozvoj a posilování sluchového vnímání
 - B) Rozvoj a posilování zrakového vnímání
 - C) Rozvoj slovní zásoby
 - D) Dechová cvičení a fonační (hlasová) cvičení
 - E) Rozvoj motoriky mluvních orgánů (cvičení s mluvidly)
 - F) Rozvoj hrubé motoriky
 - G) Rozvoj jemné motoriky a grafomotoriky
 - H) Jiné:

Příloha č. 2

STRUKTURA POZOROVÁNÍ

Pozorování v rámci průzkumného šetření zaměřeno na:

- Způsob využití publikace Logochvilky aneb Náměty na kolektivní jazykové chvílky, její zařazení do logopedické prevence
- Využití konkrétních příloh z publikace
- Zájem dětí o zapojení do činností a jejich reakci na činnosti
- Zvládání jednotlivých aktivit
- Metodický postup práce pedagoga

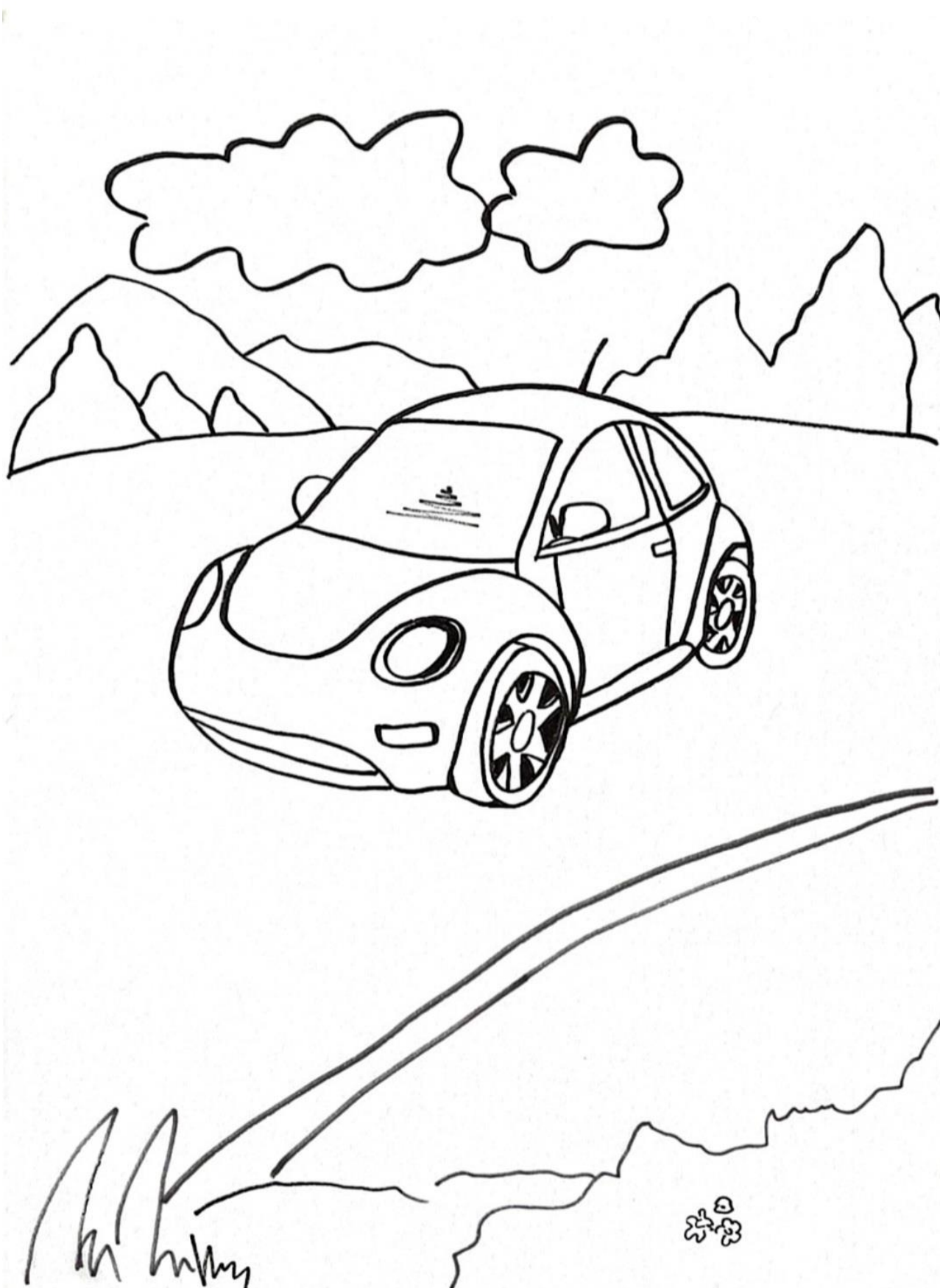
Příloha č. 3 - Žabák Kvak

Příloha č. 4 - Opice Olina

Příloha č. 5 - Omalovánka auta

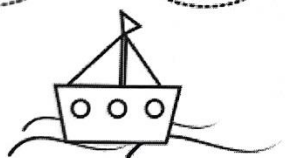
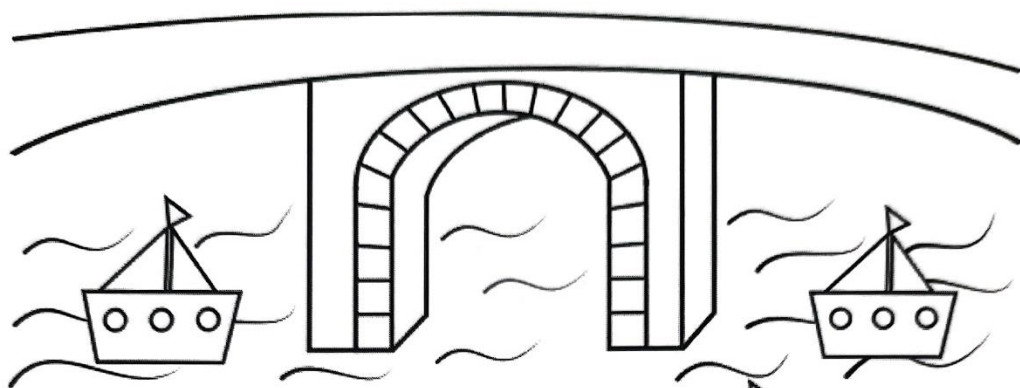
Na výlet se vypravíme, čímpak asi pojedeme?

Jak jelo autíčko na výlet

Bylo jednou jedno malé bílé autíčko. Stálo u vily, kde bydlel pan Malina a paní Malinová. Každé páteční odpoledne naložila paní Malinová do bílého autíčka všechno, co se tam vešlo. Dala tam oblečení, jídlo, plavky a koupací plášť, něco na opalování, holiny a pláštěnku, papouška v kleci, pejska Alíka, kočku Lízinku, kluka Filipa, holčičku Helenku a manžela, pana Malinu. Když už se do auta nic dalšího nevešlo, sedl si pan Malina za volant a všichni společně se vydali na cestu. Jeli na chalupu, co stála pod bílou skálou blízko koupaliště. Tam celou sobotu a neděli odpočívali, jedli, pili, dováděli, chodili do lesa, a bylo-li teplo, tak se opalovali, koupali a leželi na lehátku. V neděli odpoledne všechno sbalili, naložili do bílého autíčka a odjeli domů. Tak to šlo stále dokola a všem se to líbilo, jen bílé autíčko začalo být poslední dobou nespokojené. Nebavilo ho jezdit stále na chalupu. Chtělo někam, kde ještě nebylo. A tak se jednou v pondělí vydalo malé bílé autíčko na výlet. Jelo a jelo, ale daleko nedošlo. Jak zatočilo doleva na vedlejší ulici, najelo na úlomek skla a píchlo se o něj. Levé zadní kolo se vyfouklo, auto zastavilo a nemohlo dál. „Co já teď budu dělat?“ bědovalo. „Kdyby tu tak byl pan Malina, ten by mi

pomohl!“ Ale pan Malina nepřicházel. Kde se vzal, tu se vzal, stál u autíčka holub. Auto žadonilo: „Holube, holoubku, nafoukni mi levé zadní kolo.“ Holub foukal, foukal, ale kolo nenafoukl. Za chvíli letěla okolo vlaštovka. Vlaštovko, vlaštovičko, nafoukni mi levé zadní kolo.“ Vlaštovka foukala, foukala, ale kolo nenafoukla. Bílé auto by stálo ve vedlejší ulici snad až do léta, kdyby za několik minut nešel okolo pan Malina. Uviděl auto a vykulil oči: „Naše autíčko, co tu děláš?“ Vyměnil píchlé kolo, sedl za volant a odjel s autem na hlavní ulici k jejich vilce. Autíčko bylo šťastné, že to takhle dopadlo, a už se těšilo, až bude páteční odpoledne a paní Malinová začne nakládat...

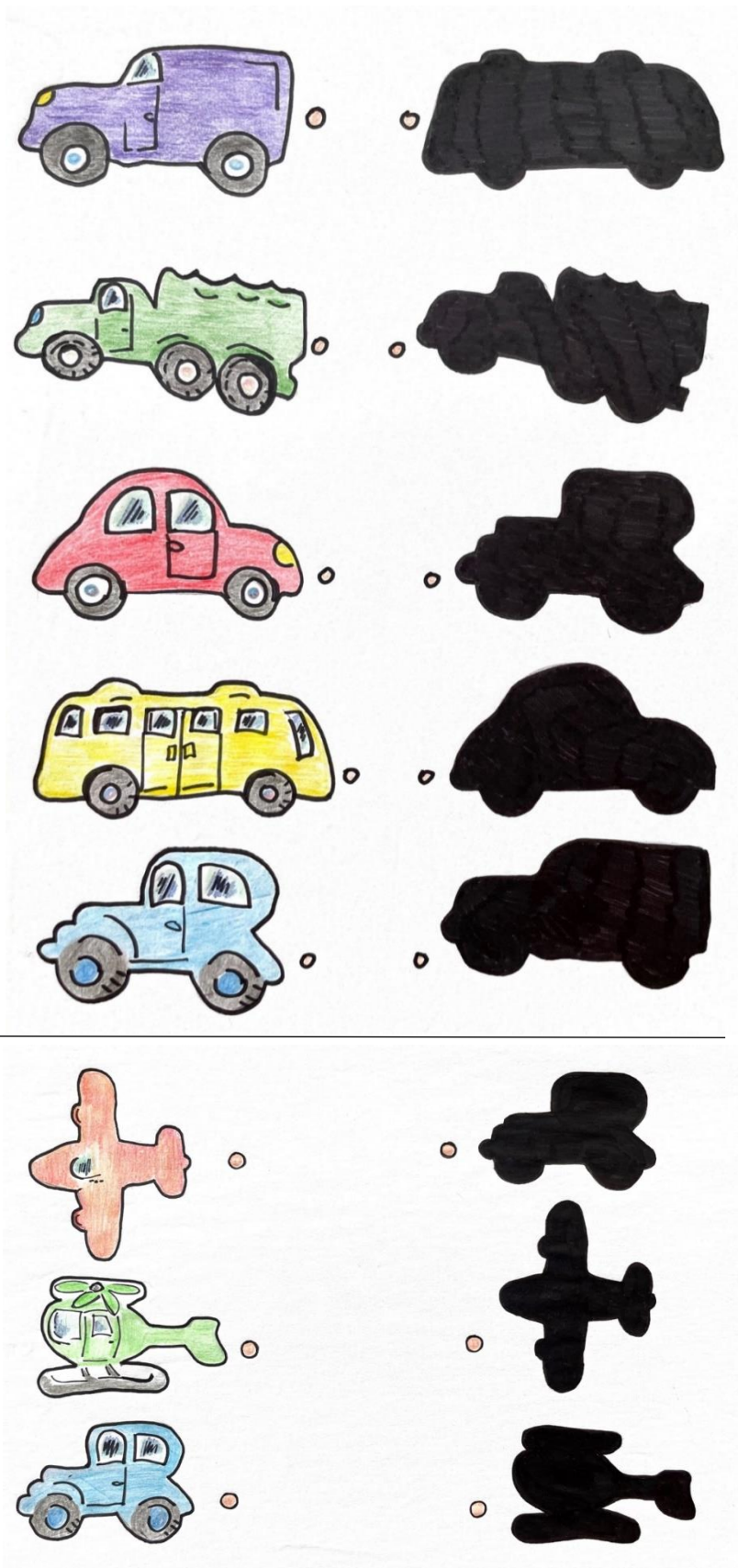
Příloha č. 7 - Pracovní list: Vlny

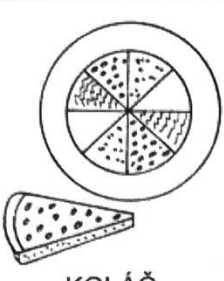

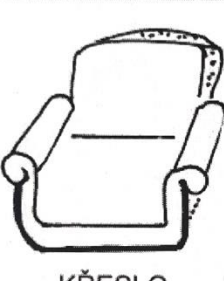

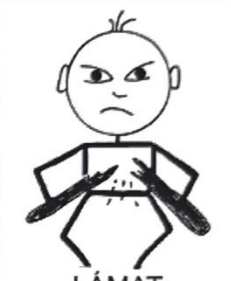

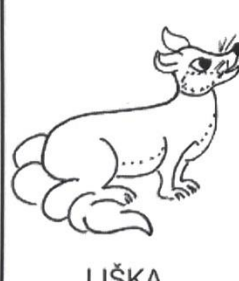
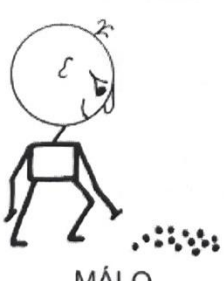

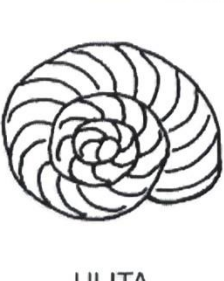

Příloha č. 8 - Obrázek k příběhu

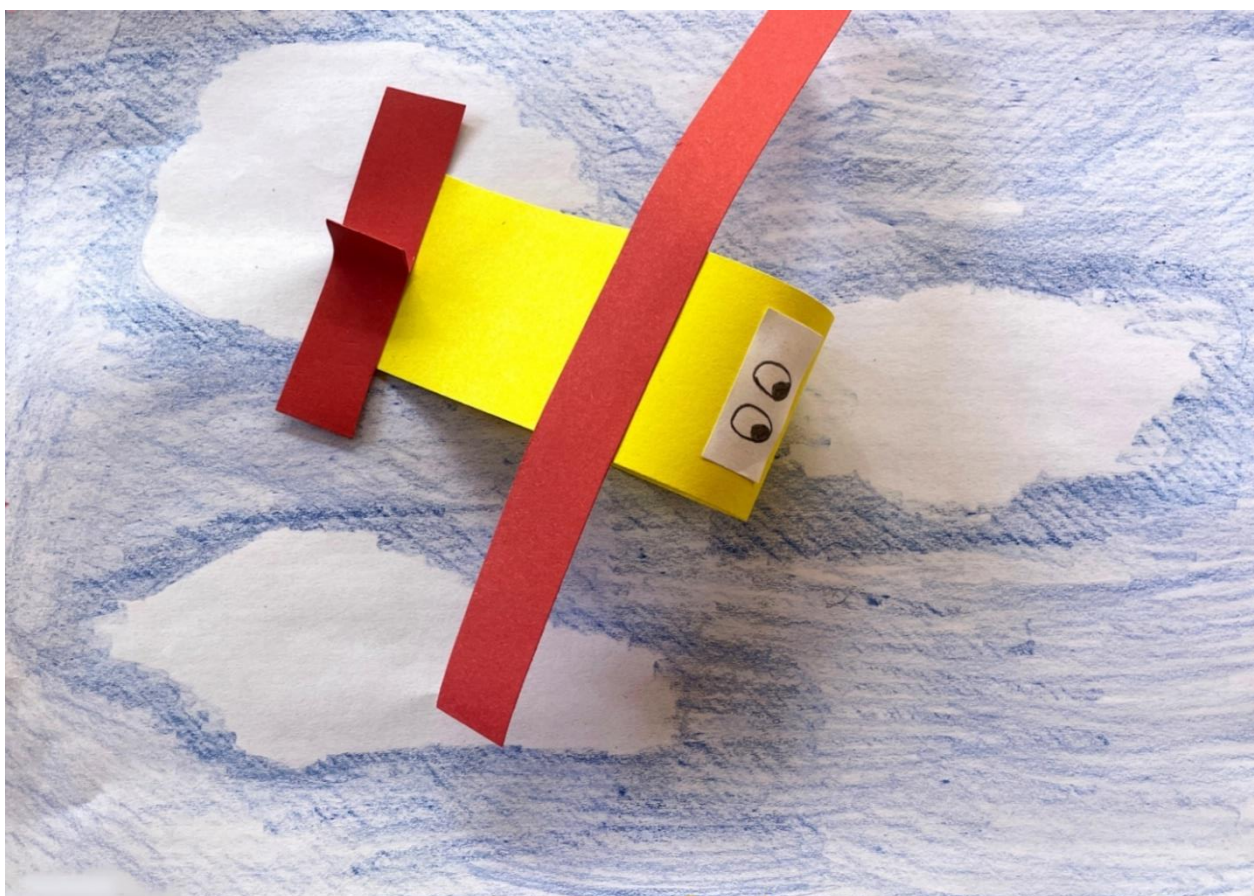
Příloha č. 9 - Spojování obrázků a jejich stínů

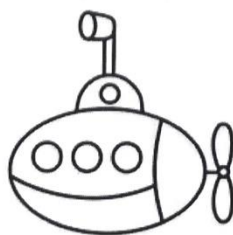
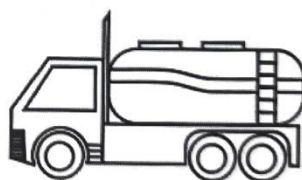
Příloha č. 10 - Kartičky k rozvoji slovní zásoby

 <p>BOLEST</p>	 <p>KOLÁČ</p>	 <p>KOLO</p>	 <p>KONVALINKY</p>
 <p>KOZEL</p>	 <p>KŘESLO</p>	 <p>LACHTAN</p>	 <p>LÁMAT</p>
 <p>LEDŇÁČEK</p>	 <p>LEKNÍN</p>	 <p>LÉKY</p>	 <p>LETADLO</p>
 <p>LIŠKA</p>	 <p>MÁLO</p>	 <p>MOTÝL</p>	 <p>PALAČINKY</p>
 <p>TLAČIT</p>	 <p>ULITA</p>	 <p>VÁLEČEK</p>	 <p>VELBLOUD</p>

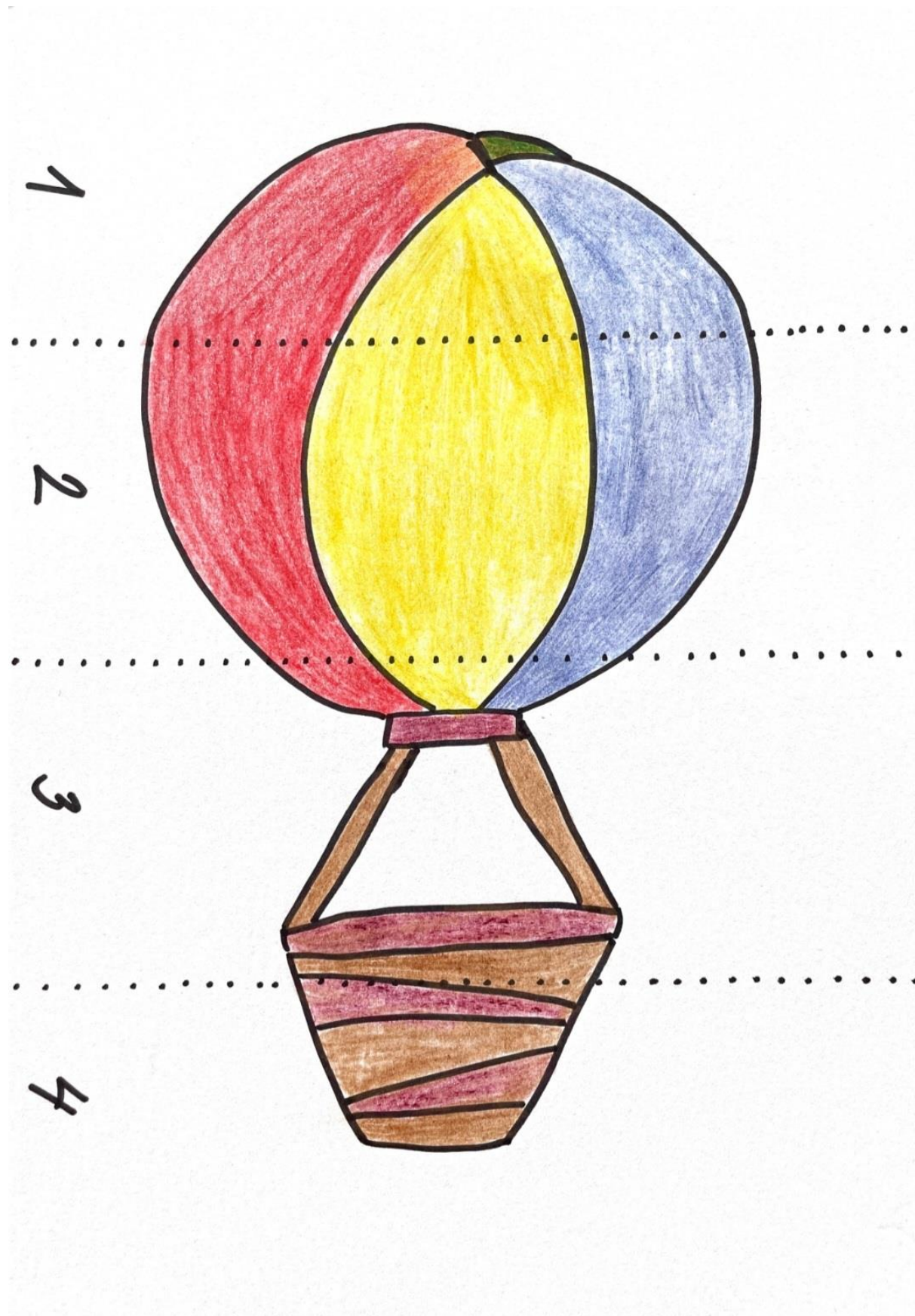
Příloha č. 11 - Výrobek letadla

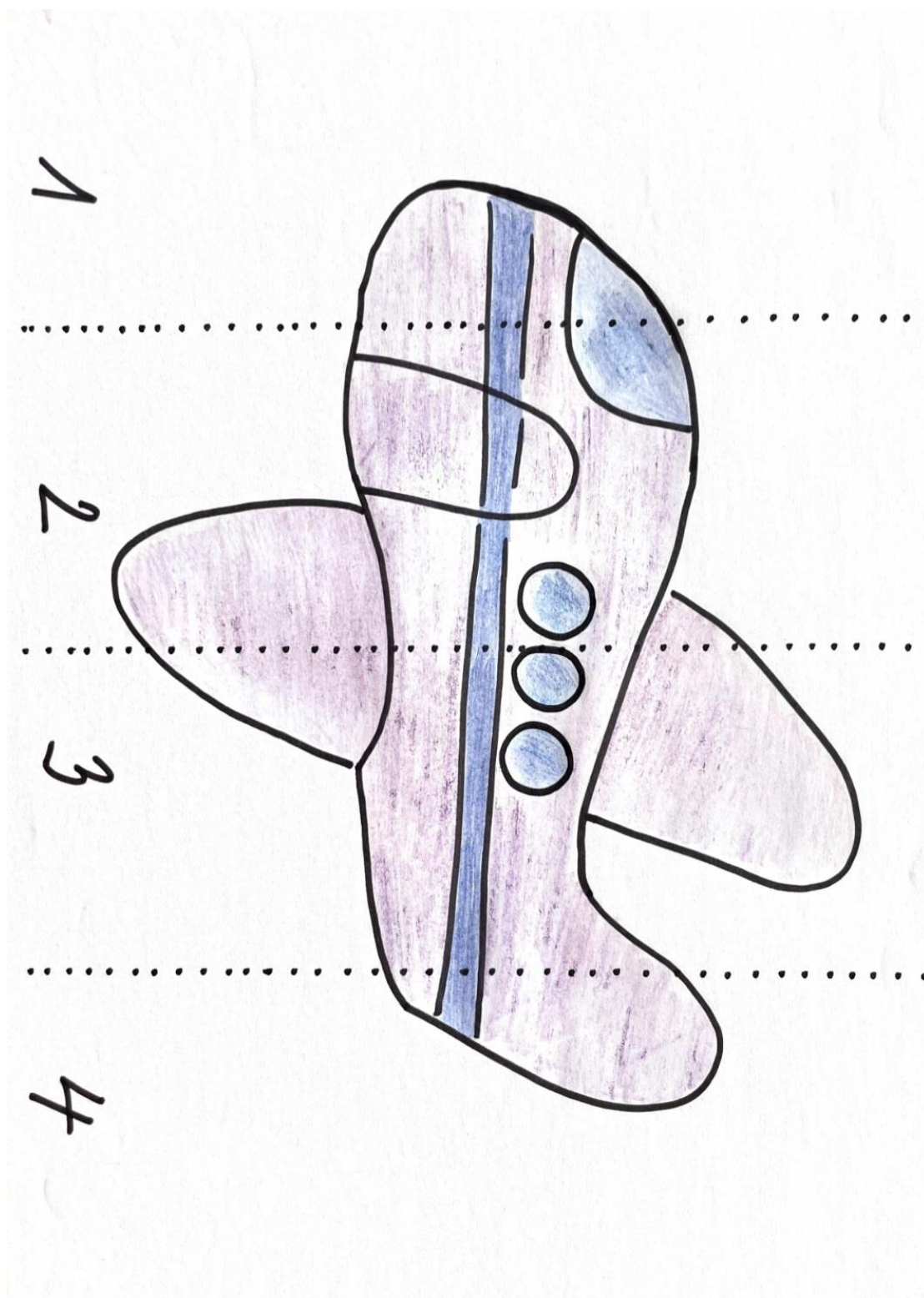
Příloha č. 12 - Pracovní list: Třídění dopravních prostředků

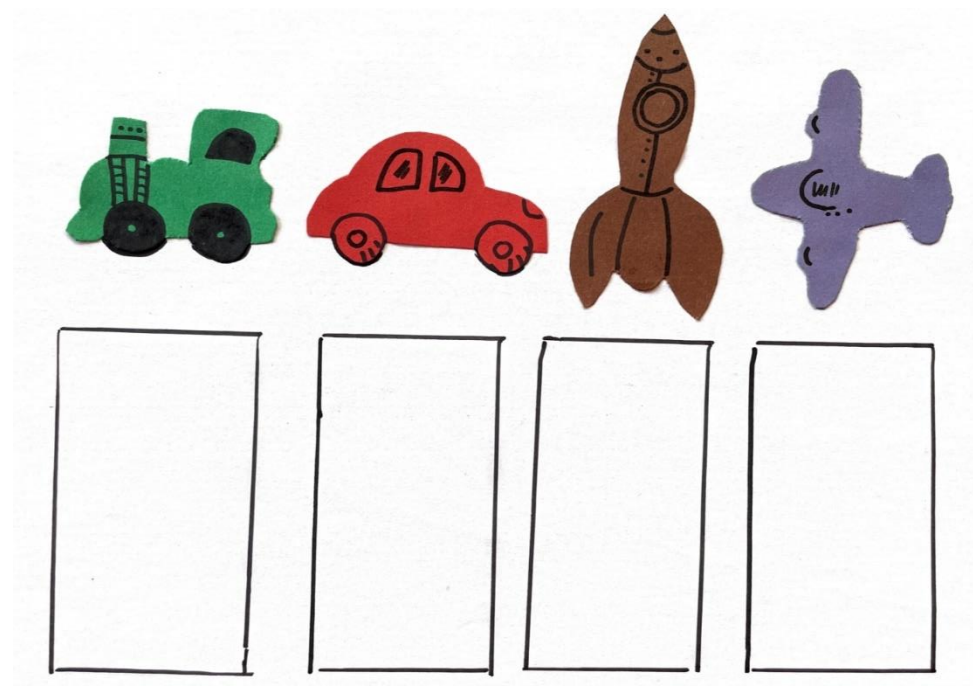
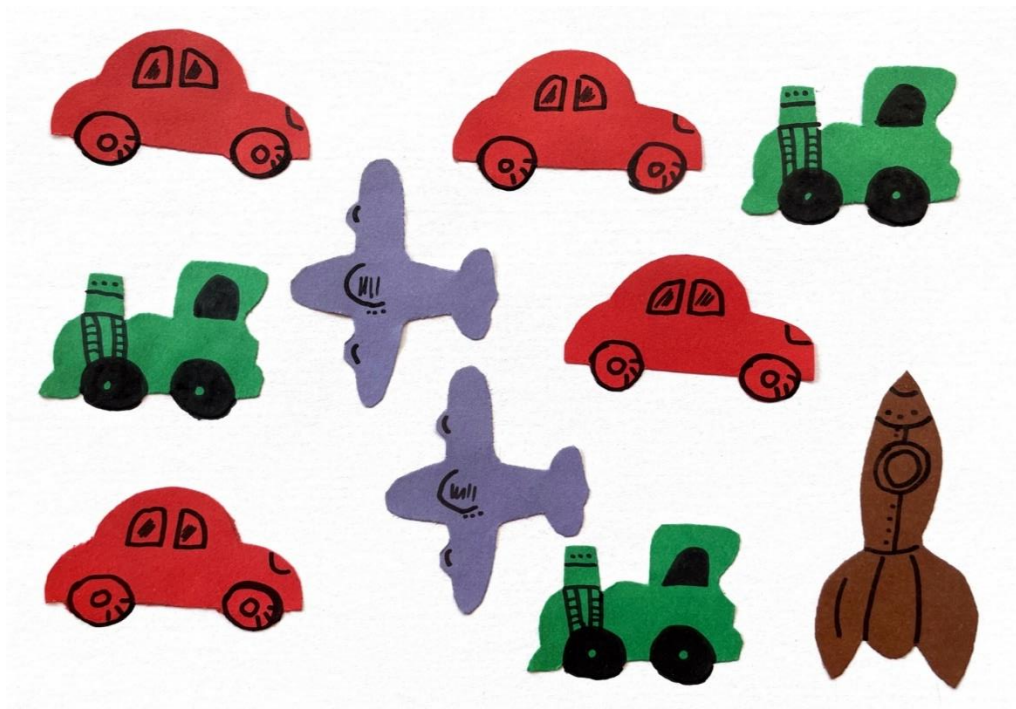
Příloha č. 13 - Obrázková skládanka

Příloha č. 14 - Obrázková skládanka

Příloha č. 15 - Pracovní list: Počítání dopravních prostředků

Příloha č. 16 - Pracovní list: Doplnování řady obrázků

